

madártávlat

Természetvédelmi folyóirat

Ciánszennyezés

Egy sasos év

Uráli baglyok

Madarászok vagy természetvédők

Madárhatározás II.

A darázsölyv hegységi és dombsági erdeink viszonylag gyakori költő madara, de vonuláskor szinte bárhol szemünk elé kerülhet. Áprilistól szeptemberig tartózkodik Magyarországon. Az egerészölyv leggyakoribb ragadozó madarunk. Egyaránt fészkel sík- és hegyvidéken, télen rendszeresen találkozhatunk vele mezőgazdasági területen. A gatyásölyv gyakori téli vendégünk, novembertől márciusig figyelhető meg, elsősorban nyílt területeken. A legfontosabb határozási bélyegeket a képtáblán láthatjuk. Kiemelten fontos a farktollak színezete, melyet leginkább a leszálló madáron figyelhetünk meg.

Darázsölyv
átmeneti színezetű öreg hím

sárga szem, szürke fej, fekete csőr.

erősen sávózott testoldal

Egerészölyv

átmeneti színezetű öreg hím

mellén általában jellegzetes "U" alakú világos folt

Gatyásölyv

öreg hím

átmeneti színezetű öreg

világos színezetű öreg

jellegzetes szárny- és farkmintázat

sötét színezetű fiatal

sötét színezetű öreg

jellegzetes szárny- és farkmintázat

Darázsölyv

Egerészölyv

átmeneti színezetű öreg

világos színezetű öreg

sötét színezetű öreg

átmeneti színezetű fiatal

nincs sötét szalag

sűrűn csikozott szárny- és farktollak

Gatyásölyv

Egerészölyv

öreg tojó

hasa sötétebb

fiatal

öreg hím

feltűnő, sötét csuklófolt

nincs sötét szalag

feltűnő, sötét csuklófolt

melle sötétebb

FIGYELJÜNK A FAROKTOLLAKRA (alulról vannak ábrázolva)

öreg

fiatal

öreg hím

elmosódott, halvány szalag

egy szélesebb és 2-3 keskenyebb szalag

fiatal

öreg tolyó

fiatal

egyetlen szalag

sötét végszalag

nincs feltűnő végszalag figyeljünk a sávok elhelyezkedésére

sűrű sávózás

hiányzik a végszalag

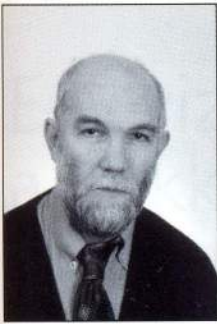
öreg

fiatal

Darázsölyv

Egerészölyv

Gatyásölyv

Fogalomzavar

Környezetvédelmi Minisztérium az idei támogatásokat elszabotálta", Drexler Szilárd pedig az MME hírekben: "A KAC h keretből egyesületünk 21,2 millió forint támogatást nyert". A bajom a támogatás szóval van.

Emlékszem, néhány évvel ezelőtt a Természetvédelmi Hivatal egyik munkatársa kissé felháborodva, de mindenképpen dicséretet várva mutatta azt a listát, amin a Központi Környezetvédelmi Alap pályázatán elnyert összegek szerepeltek, s jelentős összeg került az MME-hez. Ő is ezt a szót használta: látod, mennyivel támogattunk benneteket?

Nos, az én szótáramban a támogatás egészen mást jelent. Önök, akik olvassák ezt az újságot, segítségkérésünkre - mivel a Madártávlat bajban volt - több százezer forinttal segítettek. Ez támogatás. Azok a tagjaink, akik tagdíjukon felül befizetett - nem ritkán jelentős - összeggel segítik munkánkat, támogatnak bennünket. Azon tagjaink, akik szabadidejükben fészket őriznek, szigetet építenek, ponttérképeznek, szintén támogatják a természetvédelmet. Támogatást nyújtanak azok a cégek, akik ilyen-olyan okból fontosnak tartják a természetvédelmet. Az én szóhasználatomban ez jelenti a támogatást.

Egészen más a helyzet azonban az állami természetvédelemtől vagy a parlament által természetvédelemre elkülönített alapokból való pénzhez jutás esetében.

Nézzük kissé sarkosan a dolgot. Az állam létrehoz egy vagy több szervezetet - maradjunk most csak a természetvédelemnél - azért, hogy elvégezze azokat a feladatokat, melyek e tárgykörbe tartoznak. Ehhez hozzárendel valamekkora pénzüsszeget, ami természetesen soha nem elég. Előáll tehát az a helyzet, hogy az állami természetvédelem nem tudja maradéktalanul ellátni azokat a feladatokat, amelyeknek ellátására létrejött. Tévedés ne essék, ez nem csak Magyarországon van így. Vannak azonban olyan civil szervezetek, amelyek szívesen segítenek, s átvállalnak az állami természetvédelemtől, vagyis az államtól számos feladatot. Ezeket a munkákat tagjaik segítségével végzik el, de azt azért senki sem hiheti, hogy ehhez nem kell pénz. Az azonban biztos, hogy jóval kevesebb, mintha alkalmazottakkal vagy megbízásokkal akarná az állam ezeket elvégeztetni, arról nem is beszélve, hogy sok esetben ez megoldhatatlan. Ha az állam nem annyira cinikus, hogy azt mondja, ezeket a feladatokat akkor nem végezzük el, megállapodást köt valamely civil szervezetel egy-egy munka elvégzésére. Ugyanez vonatkozik az elkülönített alapokra, melyekre a civil szervezetek pályázhatnak. Itt is arról

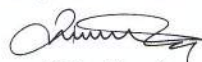
van szó, hogy az állam elvégeztet olyan feladatokat, amelyekre neki nincs apparátusa, és valójában nincs, vagy kevés pénze van.

Ez az én szememben azonban távolról sem támogatás. Ez egy olyan szerződés, ahol a civil szervezet - legtöbbször mélyen áron alul - elvégze egy munkát, amelyre az államnak szüksége van, sok esetben olyan munkát, amelyre az állam kötelezettséget vállalt, vagy olyan munkát, amely erkölcsileg kötelessége lenne.

Hadd vázoljak fel egy konkrét példát. A rákosi vipera 1974 óta védett, 1988 óta fokozottan védett, természetvédelmi értéke fél millió forint. A magyar állam számos nemzetközi egyezményben kötelezte magát arra, hogy megóvja a fajt a kipusztulástól. Sajnos azonban 1994-ig, míg az MME el nem indította a vipera programot, alig történt valami. Bár a természetvédelem igyekezett a vipera ismert élőhelyeit védelem alá vonni, a faj pusztulásának mértéke folyamatosan növekedett. Ma már a természetvédelem is belátja, hogy mekkora feladat ennek az állatnak egyáltalán az elterjedési térképét megrajzolni, s azt is belátja, hogy erre a saját, szűkre szabott keretein belül, és túlterhelt apparátusával képtelen. Szívesen veszi tehát a civil szervezet segítségét, és igyekszik azért lobbizni, hogy valamilyen mértékben ezt a munkát megfizesse. Na, de mitől támogatás ez? Én azt hiszem, hogy inkább a civil szervezet támogatja az államot.

De nem is kell ennyire konkrét példát említenem. Gondoljunk csak arra, hogy az MME pusztán a létezésével mekkora segítséget jelent az állami természetvédelemnek abban, hogy pozitívan változzon az ország lakosságának gondolkodásmódja. Az a sok százezer gyerek, aki az MME-táborokban ezidáig megfordult, mekkora segítséget jelent vagy jelenthet a természetvédelemnek, ha csak azzal is, hogy nem tartja ellenségnek a természetvédelmet, pusztítandó tárgyaknak a fákat, állatokat. Ha másért nem, már csak ezért is érdeke kellene legyen az államnak az ilyen és ehhez hasonló civil szervezetek életben tartása.

Azt hiszem, esetünkben el kellene felejteni - és ez elsősorban az állami apparátusra vonatkozik - a támogatás szót, és inkább egymás kölcsönös segítségéről kellene beszélnünk. És főleg el kellene felejteni, ami a támogatás szó mögött húzódik: a fölé- és alárendelt szerepkört. Ma már a civil szervezetek, s így az MME is, olyan szellemi tőkével és szakembergárdával rendelkezik, amelynek révén - méltán - együttműködő partnere lett az állami apparátusnak. A kettő együtt, egymást segítve lehet csak képes sikereket elérni a természetvédelemben, különösen ebben a változó, pénzhányos, pénzimádó környezetben, amikor sokszor még a kormányzat sem azt képviseli, amiért odaültetik őket.

Péchy Tamás

Tartalom

- 2 AKTUÁLIS**
Ciánszennyezés
Szabó Balázs-Lovász Péter
Egy vizes év "sasos" tapasztalatai
Szitta Tamás
- 5 GYAKORLATI VÉDELEM**
Uráli baglyok
a Zempléni-hegységben
Petrovics Zoltán-Szegedi Zsolt
- 6 AMI NEM MADÁR**
A hazai rákfajokról
Poller Zoltán
- 7 KITEKINTŐ**
Madarásztúra északon
Jerkovich Gergely
- 9 HAZAI TÁJAKON**
A Tömördi Madárvárta
Bánhidi Péter
- 10 HELYI CSOPORTJAINK**
Bemutatkozik az MME Pílisi Csoportja
- 11 MONDOM A MAGAMÉT**
Lehet-e puskával túzokot védeni?
Demeter László
Madarászok vagy természetvédők?!
Klein Ákos
- 14 MOZAIK**
- 16 VÁLASZOL SCHMIDT EGON**
- 17 CSIPOGÓ**
Biharugrai madarászat!
Nagy Gergő Gábor
- 19 TIZENÉVESEK ÍRTÁK**
- 20 MME HÍREK**

A címlapon halászsas,
Adri Hoogendijk felvétele.

Főszerkesztő:

Péchy Tamás

Kiadja:

Magyar Madártani és
Természetvédelmi Egyesület (MME)

<http://www.mme.hu>

Telefon és fax: 1/275-6267, 1/275-6247

Szerkesztőség:

2345 Apaj, Platán sor 1.

E-mail: madartavlat@mme.hu

A lap elektronikus változata:

<http://www.madartavlat.hu>

ISSN 1217-7156

Ciánszennyezés

SZABÓ BALÁZS-LOVÁSZI PÉTER

Közép-Európa legnagyobb halpusztulását okozta és több száz ezer ember ivóvizét veszélyeztette az a január 31-én Romániában kezdődött környezeti katasztrófa, amelyet az váltott ki, hogy egy Nagybánya közelében lévő ipari ülepítő tóból a Lápos folyóba, majd a Szamosba, s végül a Tiszába került 100 ezer köbméternyi cianvegyületet és nehézfém ionokat tartalmazó szennyvíz.

Magyarországon a szennyeződés gyakorlatilag teljesen kiirtotta az élővilágot a Szamos 40 kilométeres szakaszán és nagymérvű környezeti pusztítást okozott a Tisza magyarországi folyásának 90%-án - azaz 525 kilométer hosszúságban és nyilván tovább pusztít a Tisza jugoszláviai szakaszán is.

Magyarországon az emberi szervezetre is erősen mérgező szennyező anyag miatt védelmi intézkedéseket kellett elrendelni számos olyan, a szennyeződés útvonala mentén található település ivóvizének védelmében, mint Szolnok vagy Debrecen, ahol a Tiszából, illetve az azzal kapcsolatban lévő Keleti-főcsatornából nyerték a városi vizet.

A szennyezésnek az élővilágra gyakorolt hatásai közül néhány már a mérge megérkezésének pillanatában is nyilvánvaló volt: a Tisza planktonikus élőlényeink nagy része kipusztult, a halállomány szinte teljesen megsemmisült. Szerencsére a madarakat kevésbé sújtotta a közvetlen mérgezés, de felmerül a kérdés: milyen hatása lesz hosszútávon ennek az ökológiai katasztrófának a tiszai madárvilágra? Nem szabad elfeledkeznünk két dolgról, amelyről talán egy kissé kevés szó esik manapság a ciántól elpusztult amur és busa tömegek mellett. A cinid-szennyezéssel együtt járt egy nagyfokú nehézfényszennyezés is, amely természete az ökotoxikológiai kutatások alapján az, hogy

csak igen lassan halmozódik fel és hosszútávon fejt ki a hatását komoly zavarokat okozva az élő rendszerekben. A másik igen jelentős kérdés az, hogy egy olyan ökoszisztémában ahol a tápláléklánc alapját képező táplálékszervezetek tömegesen pusztultak ki, hogyan lesz képes eltartani a korábbi fogyasztó szervezeteket, bennük a madárvilágot. Várható, hogy az átmeneti táplálékhiány miatt jóval kevesebb madarat találunk az elkövetkező években a Tisza mellett.

A Tisza mellett még napjainkban is sok olyan vizes élőhely található, amely a folyóval együtt alkot egy ökológiai rendszert és azzal kapcsolatban áll (holtágak, kubikgödörök, árterek, stb.). Szerencsére ezek az élőhelyek csak igen kis mértékben szennyeződtek és így az ott élő növény és állatvilág kevésbé károsodott. Úgy véljük, hogy alapvető fontosságú ezeknek az élőhelyeknek a védelme a jövőben, mert van esély arra, hogy onnan az élővilág visszatelepülhet a Tiszába, segítve annak rehabilitációját. Különösen nagy jelentőségű ez a folyó természetes halállományára szempontjából, mivel ez az állatcsoport szenvedte a legnagyobb veszteségeket.

Egyesületünk tiszai Helyi Csoportjai egy olyan programot indítanak, amely keretében felméri a károkat, folyamatosan nyomon követik a tiszai madárvilág helyzetét és feltérképezik a Tisza mellett található vizes élőhelyeket. Ehhez a nagyszabású és fontos feladathoz kérjük minden tagtársunk támogatását és segítségét.

Az Alsó-Tisza az MME Csongrád Megyei Csoportjának működési területéhez tartozik. A folyószakaszon tagjaink a szennyezés óta rendszeresen végeznek megfigyeléseket és madáretetést.

Szerencsére a Tiszán nem talál-

tunk nagy mennyiségű elpusztult madarat. A Tápénál felállított hajózárnál az ott dolgozók elmondása szerint tókés récét, kormoránt és dankasirályt találtak, fajonként 1-2 példányt. Veprik Róbert több alkalommal behajózta a Szeged-országhatár folyószakaszt, de nem talált madáretetet. A Mindszentnél felállított hajózárnál Barkóczi Csaba és Lovászi Péter jártak február 1-jén (a szennyezéshullám elvonulásának végén). Madárpusztulásról itt sem tettek említést, de még ekkor is több tucat 10-15 kg-os busát és egy 15 kg körüli harcsát emeltek ki a halászok. A komp környékén néhány tucat apróhalat láttak tagtársaink. A Kiss Ferenc Csongrád Megyei Természetvédelmi Egyesület (CSEMETE) által február 11-én délután a szegedi "Új hídon" szervezett csendes megemlékezésen több száz ember vett részt, itt is több tucat 10-20 cm-es hal sodródó tetemét láthattuk az erősen áradó folyóban.

Valószínűleg az a szerencse a szerencsétlenségben, hogy a környező területeken sok belvizes folt, szikes tó és két nagy halastórendszer (Csaj-tó, Fehér-tó) is megfelelő élőhelyet nyújtottak a madaraknak. Ha ezek be lettek volna fagyva, biztosan nagy lett volna a madárpusztulás.

A mérgezések elkerülése érdekében Dr. Kasza Ferenc szervezésében élelmet helyeztünk ki a madaraknak: a sirályoknak kenyeret, a ragadozóknak (halastavi) halat és húst. A Szegedi Halgazdaság és a Pick Rt. segítségével több mázsa halat és húsnyesedéket tehettünk ki a már korábban használt sas-etető-helyekre és máshová is a Tisza árterében.

A ciánszennyezésre még többször szeretnénk visszatérni. Szívesen vesszük ezzel kapcsolatban minden észrevételt tapasztalatot, véleményt.

Egy vizes év "sasos" tapasztalatai a Bükki Helyi Csoport területén

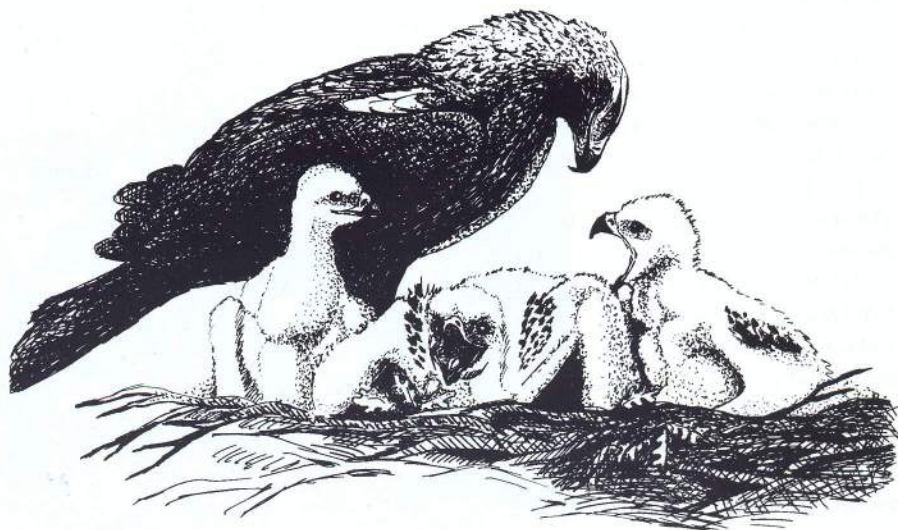
SZITTA TAMÁS

Hazánk egyik legféltettebb ornitológiai értékéből, a parlagi sásból a mi csoportunk területén él a legnagyobb állomány az országban. Munkánk jelentős részét teszi ki az állomány folyamatos nyomon követése, a szükséges védelmi feladatok ellátása, vagy az illetékes természetvédelmi hatóságnak történő jelzése. Így volt ez az idén is, viszont az idei év extrém időjárása, a minden csúcst megdöntő csapadékmennyiség, az orkán erejű szelek, az ár- és belvizek produkáltak néhány olyan esetet, melynek tanulságait szívesen megosztjuk a Madártávlat olvasóival.

Bevezetőül el kell mondanunk, hogy parlagisas-állományunk a két hegységünkben - Bükk és Mátra -, valamint síkvidéki területeinken egyaránt megtalálható. Az idén összesen 23 pár költött, vagy próbálkozott költéssel, 9 a két hegységünkben, 14 pár síkvidéki területeinken. Az utóbbi élőhelytípuson költő párok sokkal veszélyeztetettebbek még "normális" viszonyok között is, hiszen a közlekedés, a mezőgazdasági munkák, a vadászat, az áramutás, a kompetitor fajok (pl.: kerecsen) mind-mind csökkentik a költési sikert. Ennek ellenére a jelenlegi párok többsége alkalmazkodik ehhez a hegyvidékinél sokkal bolygatóbb környezethez, és néha olyan körülmények között is sikerrel költ, ami még a szakembert is megdöbbeníti. Így adódhat, hogy ma autópályán száguldó autóból vagy vonatról is láthatunk nem is egy saspárt. 1996-tól megjelentek a hármassás fészkaljak is, és az utóbbi években már rendszeresen mondható, hogy 3-4 párnál 3 tojásos, illetve fiókás fészkalj van. A síkvidéki pároknál ez a jelenség jóval nagyobb valószínűséggel fordul elő, és 3 fióka sikeresen még csak síkvidéki fészekből repült.

Idén (1999-ben) Heves és Borsod-Abaúj-Zemplén megye déli részén az özönvízszerű esőzések produkáltak néhány érdekes esetet e fajjal kapcsolatban is. Bemutatok ezek közül néhányat. A Borsodi Mezőség központi te-

riületén, ahol eddig még sohasem költött sikerrel védencünk, idén egy immaturus pár egy műfészkekben sikeresen nevelt és repített egy fiókát. Az egyébként száraz gyepek és kiszáradóban levő mocsárrétek között levő fészek egész környezete víz alatt volt idén, a fészket csak hosszas gumicsizmás túra után lehetett megközelíteni...

Parlagi sas fiókáival

Szitta Tamás

Egyik hegyvidéki, háromfiókás fészkekünkben két fiókát egy vihar sodort ki. Az 5-6 hetes, tokos tollazatú fiókák közül kettő valószínűleg vad-disznó tápláléka lett. Erre utalt az a tény, hogy alig találtunk néhány tollmaradványt a fészek alatt, viszont 10-12 méterre a fészektől a vaddisznónak egy friss fialó fészket láttunk. A kiesett fiókákat a kocának meg kellett találnia, és nem kétséges, hogy az éhes disznó esete ezeket a sasfiókákat közvetlenül érintette... A fészekben maradt egyetlen fióka sikerrel repült.

Még érdekesebb egy másik hegyvidéki eset. Egy bükki párunk sok évi sikertelen próbálkozás után ismét elfoglalta egykori fészket, amely egy idős szubmontán bükkösben volt. A fészekben két fióka nevelkedett, már túl voltak a gyűrűzésen, amikor egy helyi vihart követően az egyiket egy erdőjáró ember tagtársunkhoz juttatta. A fiókát, melyet a gyűrű alapján

egyértelműen beazonosíthattunk, egy erdei tisztáson találta több kilométerrel a fészektől, és szintben jóval fölötte. Rögtön kimentünk a fészekhez, ahol a fészkes fát kidőlve találtuk, alatta a másik fióka elpusztult tetemével. Az erdőállományban ez az egyetlen fa nem volt képes dacolni a viharral! A saspárra, amelynek idén végre esélye lett volna a sikeres költésre, "rá-

járt a rúd". Az eset észlelése után azonnal mentőakciót szerveztünk. A beavatkozásra több lehetőség kínálkozott. A legegyszerűbb lett volna a fiókát egy egyfiókás fészekbe adoptálni - ilyen többet is ismerünk területünkön. Mi mégis a több veszéllyel, némi kockázattal járó, de a hosszú évek óta sikertelen saspár szempontjából "humánusabb", és hosszabb távon talán védelmi szempontból is jobban megterülő módszert választottuk. Felújítottunk egy a revírben levő műfészket, és behelyeztük a fiókát. Miután a nyest elleni vegyszeres védekezést megtettük, megszerveztük a fészek állandó figyelését. Aznap (ez délután volt) az egyébként a térségben még az "eset után" is megfigyelhető saspár nem jött be a műfészkes állomány fölé, viszont másnap délelőtt, amikor már kezdtünk lemondani arról, hogy a több napja eltűnt fiókát megtalálják és elfogadják a szülők, az egyik öreg

madár megjelent magasan a műfészek felett. Szinte "érezni lehetett", hogy észlelte a fiókát, és valóban: egyre lejjebb ereszkedett, és végül a fészektől nem messze beszállt a fészkes állományba, úgy, hogy rálásson a fészekre. Rövid várakozás után berepült a fészekbe, és hosszan ott is maradt. Tudtuk, hogy az akciót sikeresnek könyvelhetjük el, a saspár fel fogja nevelni (vagy legalábbis megkísérli felnevelni) a fiókát. Így is történt, a sasok ez évben az egyetlen "túlélő" fiókájukat sikeresen kirepíthették. Májig sem tudjuk, hogy kerülhetett a fióka a fészkes fa kidőlése után olyan messze a fészektől. Koránál fogva (kb. 7 hetes volt) önállóan erre semmi esélye nem volt, főleg nem több száz méter szintkülönbségre a fészek fölé. Talán valaki megtalálta, és fölszállította (ez nem egyszerű feladat) erre a túlsó hegy oldalában levő tisztásra. De ebben semmi racionalitást nem tudunk érzékelni, mert az emberek természetes reakciója ilyen esetekben általában jó, illetve rosszindulatuktól függően különböző lehet, de ez egyik kategóriába sem fér bele... A sasfióka rejtélye egyelőre megoldatlan maradt, de a végeredményen, a fióka sikeres kirepülésén ez mit sem változtat.

A kiesett fióka

Szitta Tamás

Nyár derekán dél-hevesi területeinken néhány esetben tornádószerű vihar söpört át. Ezek után szinte "kötelezően" végig kell járni a kritikus helyzetben levő fészkeket. Egyik háromfiókás fészünköt hiába távcsoveztük, a fészek eltűnt. A belvizek miatt szinte megközelíthetetlen fészkes fa alatt meg is találtuk a fészek maradványait, de fiókáknak látszólag nyoma sem volt. Módszeresen bejárva a fészek egyébként sűrű akáccserjés környékét, a fiókákat összebújva találtuk egy vízmosás kisebb tisztásán. Feltételezhető, hogy az öregek itt is próbálták őket etetni, a kicsik életének viszont minden bizonnyal napokon belül egy kóbor kutya vagy róka vetett volna véget. Azonnal egy műfészek építésébe kezdünk az egykori fészek melletti egyik akácon, és a méter feletti átmérőjű alkotmányba, melynek jókora peremet építettünk, visszahelyeztük a három kárvallott fi-

ókát. Már aznap délután megfigyeltük az öreg madarakat a fészekben. Mindhárom fióka sikeresen kirepült.

Egy másik fészekalj nem volt ilyen szerencsés. A pár "kálváriája" azzal kezdődött, hogy első fészüköt egy forgalmas műút menti fasorba kezdték építeni, nem egészen 50 méterre egy olyan helytől, ahol gyakran megállnak az autósok. Ez a fészek (szerencsére) építés közben tönkrement, és a pár egy látszólag sokkal alkalmasabb helyet kezdett elfoglalni. Ismeretlen ok miatt itt is felhagytak a fészeképitésével, és visszatértek az előző élőhely védelmi szempontból már sokkal alkalmasabb pontjára. Itt egy erős ágörvben stabil fészket építettek, és megkezdték rendkívül megkésett köl-

tésüket. Két fiókájuk szerencsésen kirepült, és minden remény megvolt a sikeres költésre. A fiókák 3-4 hetes korában hatalmas szélvihar vonult át a területen idős fasorokat tüntetve el, derékvastagságú fákat törve ketté. Sejtésünk sajnos beigazolódott, az idős fasor szinte eltűnt, a fészkes fa is kettétört. A fészek maradványai mellett ott volt a két fióka teteme is. Azonnal elpusztulhattak. Az ellenőrzés során hatalmas vihar jött, percek alatt annyi csapadék hullott, hogy 40 cm-es vízben kellett áthajtanunk a kontroll és dokumentálás végeztével. A következő idény előtt megpróbálunk újabb műfészkek kihelyezésével segíteni e párnak a sikeres fészkelőhely-választásában.

Kis híján bajjal, végül mégis happy enddel végződött egy másik eset. Ez a síkvidéki pár, amely megjelenésének ötödik éve alatt már több tíz négyzetkilométeres terület egymástól távoli

pontjain fészkel, most egy védelmi szempontból katasztrófális helyre építette fészket. Egyik oldalról egy közeli vasútvonal, másiktól egy épülő út határolta a fészkes erdősávot, ahol madarunk mégis sikerrel költött ki és nevelt egy fiókát. A fióka 6-7 hetes korában azonban a fészek szinte "elfogyott", a fióka az egykori fészek maradványain álldogált. Szinte biztos, hogy napokon belül kiesett volna a fészekből, és a kóbor kutya vagy róka áldozata lett volna. Egy záptojást is találtunk a fészek alatt, amely a 11 méter zuhanás után épen maradt! A fészek állapota miatt egyértelmű volt a beavatkozás, egy műfészek készítésének igénye, melyre tagtársunk, Demeter Iván vállalkozott. A "fészek" a fa legtetején volt, alatta csak vékony ágak. Iván barátunk érezte, hogy a helyzet "kétesélyes", ezt közölte is velem, majd ezt követően csak egy recsenést és a szabadesés szabadtéri szemléltetésének is beillő zuhanást láttam. Az esemény hamar véget ért, Iván "leért" a 11 méteres magasságból, és első kérdése az volt: hol van a fióka? A fióka is leesett, adottságainál fogva kicsit lassabban, de látszólag épen. Konstatáltuk, hogy barátunkon törés nincs, zúzódás, foltok és karcolások viszont annál bővebben. "Másnap lesz igazán rossz" - próbáltam biztatni, és gyorsan hozzáálltunk a műfészek kihelyezéséhez, melybe visszavittük a fiókát. Másnap kontrolláltam, hogy az öreg madár a fészken van, és a fiókéval foglalkozik. Sajnos a költés mégsem lett sikeres, viszont az eset mindkettőnk számára emlékezetes marad. Iván barátunk annak a híve, hogy kutyaharapást szőrével kell orvosolni, ezért harmadnap megmászott egy olyan fészkes fát, melyet méretei miatt 15 éve nem mászott meg senki. A kúra bevált...

Írásom talán érzékeltette a ragadozómadár-védelmi munka izgalma, a sürgős védelmi beavatkozások szükségességét, hatékonyságát, melyet - úgy érezzük - nem lehet az eszmei értékek pénzben kifejezett értékével mérlegelni. A Bükki HCS 6600 négyzetkilométeren dolgozik, és aktív védelmi munkáját a fentiekben ábrázolt "megmentett" parlagi sasok, kerecsenek, békászó sasok, vagy a műfészkeinkben, költőládáinkban fészkelő ragadozó madarak, baglyok, szalakóták fémjelzik. Köszönet azoknak, akik önzetlenül segítenek nekünk ezekben a munkákban. □

Uráli baglyok a Zempléni-hegységben

PETROVICS ZOLTÁN-SZEGEDI ZSOLT

Sokáig tartotta magát a térdig érő hó az 1999-es télutón.

Megvárakoztatta a madarakat és minket is, de március elején hirtelen elolvadt. Más években ilyenkor már kotlottak az uráli

baglyok, így most sietve, szinte egyszerre foghattak a költéshez.

A fészkelőládák első ellenőrzésekor már 39, kis késéssel még két újabb kotlást állapíthattunk meg. Macskabaglyot is találtunk uráli típusú ládában, összesen négyet. Ragadozó madarak fészkeiből 25 esetben került elő uráli bagoly. A közel 300 gallyfészek

Fiókák a költőládaiban

költési időben történt ellenőrzése során két macskabagoly és egy erdei fülbagoly is előkerült egerészölyvfészkekben. Az ilyen típusú költéseknél csak kevés esetben tudtuk megállapítani a fiókák számát. Természetes odvakban költő uráli baglyokból négyet találtunk, melyek mindegyike fiókás volt. Összesen 70 urálibagoly-költést regisztráltunk, melyet a zempléni állomány közel felének becsülünk. A rövid költési idő alatt több uráli bagoly megkeresésére nem jutott idő, pedig igen sok revírt tartunk számon.

Számos érdekességgel szolgáltak ezek a költések. Közülük azt emelnénk ki, amikor az egyik láda leszakadt a helyéről, ám a fa kétméternyire lévő legalsó ágán ferdén megakadt. Az instabil ládában 3 tojásos fészkalját ülte az uráli bagoly tojója. Négy nap múlva visszajöttünk, hogy áthelyezzük az odút. Mivel a kotló baglyot nem tudtuk kitessekélni a ládából, vele együtt indultunk a 25 m-re lévő ki-

szemelt fához. A meredek hegyoldalon történő zötykölődés közben végül csak kirepült, és a közeli fák egyikéről figyelte az eseményeket, nem kis méltatlankodással. A tojások sikeresen kikeltek, ám később egy fiókája elpusztult táplálékhiány miatt, ami a bükkösökben költő baglyoknál megszokott. A tölgyerdőkben található ládákban ellenben 4-5 fiókás sikeres kirepítések voltak.

Hogy pontosabb adatokat nyerhessünk, elterveztük a gyűrűzést. Ehhez ki kellett várnunk azt a 3 napot, melyet erre szánhattunk. Naprakészen figyeltük a fiókák növekedését, és május 9-én felkerült az öreg Zsigulira a 8 m-es, széthúzható alumíniumlétra! A sok egyéb felszerelés mozgatásához Mjercsák Bertalan és Serfőző József is csatlakozott hozzánk. Közel száz fiókát ellenőriztünk, és a legtöbbjét meg is gyűrűztük. Akadt ugyanis növesben lemaradt fióká is, így azokat jelöletlenül hagytuk. Közülünk csak Zsolt fület jelölte meg alaposan az egyik tojó, pedig felhajtott gallérú, vastag műbőr kabát, bukósisak és törésmentes üvegálarc vigyázta épségünket.

Eseményszámba ment, ha a tojó nem támadott. Egy bagolytól átlagban öt támadását kellett elviselnünk, természetesen a létra tetején. Egyszer kivételesen párban támadtak, és akadt olyan madár is, amelyet 100 m-re sem

A lezuhant költőláda

sikerült megközelítenünk, máris szétépte Józsin a kabátot. Szemből jött, és az utolsó pillanatban választotta őt. Amikor fenn voltunk a fán, a földön lévő társunk figyelte a madarat, és figyelmeztette a fent dolgozót, hogy merről várható a támadás! Ám a leggyakrabban csak arra volt idő, hogy kiáltunk: jön-jön!

A fiókákat kemény falú fotóstáskában "lifteztük" le a fáról, és lent a földön gyűrűztük meg őket, aztán irány vissza.

Meglehetősen elfáradtunk. Egy-egy ládához kilométereket kellett gyalognunk, cipelve a nehéz felszerelést. Volt, mikor 3 km-es bukdácsolás után üresen találtuk a korábban lakott és tojásos ládát.

A tél folyamán újabb ládákat rakunk ki, de csak könnyen megközelíthető helyekre. A törhetetlennek vélt védőálarc helyett is kerítenünk kell egy újabbat. □

Gyűrűzésre várva

A szerző felvételei

A hazai rákfajokról és visszatelepítésük lehetőségeiről

POLLER ZOLTÁN

Máig elkísér egy régi kép: még gyermekként bámulom egy patakocska kristálytisztá vizét, érdekes kavicsokat keresve. Fel is fedeztem egyet alig karnyújtásnyira, de mielőtt elértem volna, a fenék valóságosan felrobbant, kövek repkedtek szanaszét az ott rejtőzködő rák farkcsapásaitól. Villámgyorsan tűnt el a vízben, és én ott maradtam a parton egy életre szóló élménnyel.

De lássuk közelebbről ezt az érdekes állatcsoportot. A Decapodák, a tízlábú rákok rendjét hazánkban három faj kép-

Folyami vagy nemesrák

viseli: a legnagyobb, a folyami vagy nemesrák eléri 25 cm-es méretet, színe a kékeszöldtől a barnászörösig változhat. Táplálékában nem válogatós, a vízbe került elpusztult állatok húsa, vízínövények, falevelek szerepelnek étlapján. Ezzel a "tisztogató" életmóddal fontos szerepet tölt be a vízi ökoszisztémában. A vízminőségre érzékeny, viszonylag magas oxigénszintet, szennyeződésmentes vizet igényel. Ez teszi ún. indikátor vagy jelzőfajjává, eltűnésük az adott vízterületről súlyos figyelmeztetés a vízminőség romlására. A folyami rák rokona az elsősorban keleti elterjedésű kecskerák, olója keskenyebb és hosszabb az előző fajnál, ahogy azt angol neve is mutatja: nanow elawed crayfish - keskenyollójú rák. Élőhelyként elfogadja a jobban felmelegedő, kisebb oxigénszintű vizeket is, mint például a csatornák, halastavak.

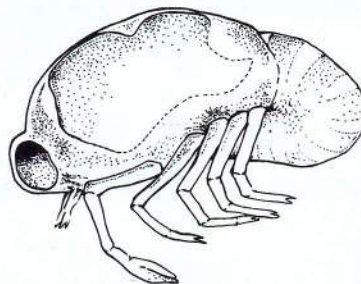
A kövirák kis méretű, maximum 22 cm testhosszúságú oxigénigényes faj,

elsősorban nyugat-európai elterjedéssel. Hazánkban a legveszélyeztetettebb a Decapoda, jelenleg is védelem alatt áll. Kis patakok, csermelyek lakója.

Szaporodásuk rendkívül érdekes, mindhárom fajnál csaknem azonosan zajlik. Október végén, november elején kb. 8 °C vízhőmérsékleten történik meg a párzás, amely után a nőstények lerakják petéiket. A folyami rákok az átlagosan 100-120 petét potrohukra ragasztva hordozzák. A megtermékenyített peték fejlődésében szünet, ún. diapauza következik be, így csak a következő év júniusában kelnek ki a rákivadékok, amelyek szüleik kicsinyített másai.

A kikelő rákocskák még kb. 10 napig a nőstény potrohán tartózkodnak, majd egyre gyakrabban hagyják el azt. Ez után a nőstény agresszív, kámbállá válik velük szemben. Növekedésük meglehetősen lassú, saját akvárium kísérletek tapasztalatai alapján az első öt hónapban 2,0-2,62 cm-es átlaghosszt és 0.33 gr átlagtömeget érnek el.

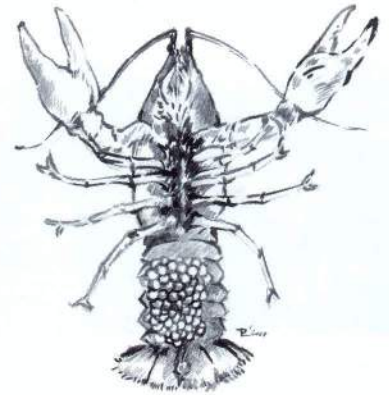
A múlt század végén súlyos gombabetegség, a rákpestis rendkívüli mértékben megtizedelte mind az európai, mind a hazai rákállományt. Az azóta "lábadozó" populációkat pedig az aszály és a környezetszennyezés ritkítja. A környező országokba betelepített észak-amerikai pestisrezisztens fajok előretörése sem kedvez őshonos rákjainknak. Ilyenek például a jelzórák, valamint a Dunába telepített cifrarák. Ezek részben gyorsabb növekedésük révén, részben pedig a pestis fertőzési vektoraként hatnak kedvezőtlenül hazai fajainkra. Számos európai ország-

Frissen kikelt lárva

A szerző grafikái

ban - így pl. Németországban, Svédországban, Finnországban - felismerve ezeket a problémákat védelmi programokat dolgoztak ki a kedvezőtlen hatások ellensúlyozására. Ezek a programok elsőként pontos környezeti felmérést igényelnek. Fel kell térképezni, melyek azok a vizek, amelyekben megvannak még a hazai rákfajok életfeltételei. Ahol ezek adóttak, a meggyengült populációk erősítésére két fő módszer alkalmazható: az állatok áthelyezése (elsősorban a petés nőstényeiké), illetve a fogságban való tenyésztés. Az első módszer gyakran túlzottan igénybe ve-

A peték elhelyezkedése a nőstény folyami rákon

szi a megmaradt állományokat, ezért inkább ajánlható a fogságban tenyésztés, az ún. "captive breeding" módszer.

Ebben az aktív természetvédelmi eljárásban egy külön célra létrehozott tenyészállományt szaporítanak, a kikelő kiskrásokot öt hónapig nevelik, majd kiengedik az arra alkalmas vizekbe. Ezek a fiatal rákok megerősödve, önálló táplálkozásra képesen nagy eséllyel nézhetnek szembe ellenségeikkel. Svéd vizsgálatok szerint a tenyésztett rákok vitalitása nem marad el a természetes szaporulatétól. Az eljárás megvalósítható a hagyományos tógazdaságok kezein belül, kis méretű tavakat, ún. telelőket használva. Ez a természetvédelmi feladat hazánkban még gazdára vár, de a külföldi tapasztalatok alapján mindenképp követendő példa. A meglévő populációk erősítése nagyobb esélyt adna ezen különleges állatcsoport fennmaradásához. □

Madarásztúra északon

JERKOVICH GERGELY

Távolág Valtavaara mellett

Három fős expedíciónk 30 napot töltött nyár közepén Finnországban és Norvégiában. Utazásunk során bejártunk néhány nemzeti parkot, lencsevégre kaptuk a tajga és a tundra természeti értékeit, és természetesen madarásztunk, amennyit tudtunk. A skandináv országok talán leglátványosabb ornitológiai eseményei, a madárvonulások tavasszal és ősszel zajlanak, de a figyelmes és türelmes szemlélő a madárhangtól csendes nyári hónapokban is felejthetetlen élményekkel lehet gazdagabb.

Finnország 50 millió pár költő madara nagyszerű életlehetőségeket talál a ritkán lakott és szélsőséges időjárású országban, ahol a természetvédelem kimagasló színvonala hosszú távon gondoskodik a nemzeti parkok és a hatalmas méretű természetközeli területek állapotának megőrzéséről. A közép-európai madarászt rengeteg új fajjal és élménnyel ajándékozhatják meg a tajgai, tundrai vagy tengerparti élőhelyek, feltéve, ha elegendő időt tölt a megfelelő helyeken. Utóbbi állítás főként az erdőkre és kietlen köves tájakra igaz, ahol egyébként sem nagy a területre eső egyedsűrűség, de nagyban függ a keresett faj életmódjától is.

A fenyőerdők nyáron igen csendesek, pedig figyelemre méltó fajok fordulhatnak elő bennük. Elegendő csak a baglyokat említenünk (pl. karvaly-, uráli, szakállas bagoly, gatyáskuvik). Általában az énekeseket pillantjuk meg, például cinegéket (pl. búbos, fenyves-, kormosfejű), pityereket (erdei), királykakat, füzikeket (főleg fitisz), harkályokat (fakopáncsok, fekete harkály; nehezebben észrevehető a háromujjú hócsik), pinyéket (fenyő-, erdei, süvöltő). Jellemzőek a szőlőrigók, fenyőrigók is. A ragadozók között a héja és a karvaly a leggyakoribb; a varjúfélék közül ritkábban a holló, és az emberek közelébe is merészkedő északi szajkó örvendeztetett meg minket. Viszonylag könnyen láthatjuk a császármadarat, a nyírfajd és a siketfajd megpillantása sokkal nehezebb. A tóvilág és a lápok madarait szinte nagyítóval kellett keresnünk: a lápokban egy-két magányos daru, a tavakon néhány réce, egy-egy cankó (főként szürke és billegető-) vagy csérek (délen kűszvágó, északon sarki), illetve északon bűvárok voltak jellemzők; sok helyen halászsas is előfordul. Számos madárfaj elterjedése kötött kisebb területekhez, speciális vagy

északbibi biotópokhoz, a következőkben ezekre szeretnék néhány példával kitérni. Legelső utunk a dél-finnországi Sammalinenbe vezetett, ahol az ország legjobb feketesásos területe található. Egy nap alatt nem sikerült találkozunk a madárral, de láttunk szi-bériai repülőmókust, mely mindenképp kárpótolt. A Patvinsuo Nemzeti Parkban (Kelet-Finnország), mely az Észak-Karéliai Bioszféra Rezervátum egyik magterülete, láttuk a kevés helyen, kimondottan patak menti nyíresben fészkelő törpesármányt. A Kuusamo melletti Valtavaara hegyén kerestük az igen ritka kékfarkút, de sem az időjárás, sem a szerencse nem kedvezett számunkra. Az Oulanka Nemzeti Parkban erdei sármány örvendeztetett meg minket. A Lemmenjoki Nemzeti Parkban, Lappföldön

Fiatall tundrai rénszarvas

töltött 5 nap számos meglepetést tartogatott északibb fajok tekintetében. A Lemmenjoki folyó völgyében 44 km-t túrázni feledhetetlen élmény, miközben az ember nagy pirókokkal, keresztcsőrűekkel, kis sólyommal, gatyás ölyvvel, esetleg örvös rigóval találkozhat. A tundranövényzetű hegytetőkön a hófajd is felbukkan, gyakori a hantmadár. Az alacsony nyíresekben tipikus faj a vöröscsillagos kékbegy, a fenyőerdőkben lépten-nyomon látunk csonttollúakat is.

Eljutottunk Norvégia legimpozánsabb tengerparti szikláihoz és legjelentősebb tengerimadár-kolóniáihoz is. A Varanger-félsziget tengerpartjain és fjordjainál meredek sziklafalak, nyugodtabb vizű tengeröblök és apró szigetek a legtöbb madarat rejtő helyek. A tengeröblökben néhol óriási, többzetes pehelyréce-kolóniák fordulnak elő, a lapályosabb, iszapos részek kedvelt táplálkozóhelyei a legkülönbözőbb partimadaraknak: csigaforgató, kőforgató, partfutók, lilék, cankók és godák, víztaposók, sárszalonnák, és még sok egyéb madár fordul elő itt. A vizeken a récék a legfeltűnőbbek (mindhárom pehelyrécefaj, leggyakoribb a pehelyréce), illetve a sirályok (ezüst-, hering-, jeges, dolmányos, vihar- vagy dankasirály). Találhatunk bütykös ásóludakat, bűvárokat vagy bukókat. A tengerpartok közelében gyakran bukannak fel ék-, és nyílfar-

A sokezer csüllő egyike

A szerző felvételei

kú halfarkasok. A tengerimadár-kolóniák közül az általunk is bejárt, Syltefjordnál található norvég tengerparti szakasz a legfontosabb, a csüllőkolónia megközelítően 140 ezer párból áll, és itt látható a legészakabbi szula-költőtelep a Földön. Láthatunk a csüllők között alkákat, lummát és fekete lummát, lundát, sokféle sirályt, közönséges és üstökös kormoránt. A látogató elméletileg sirályhojsza, vastagsőrű lumma vagy alkabukó emlékével is hazatérhet. Sajnos mindössze egy napot tölthetünk ezen a bámulatos helyen, de az élmények mindennél kárpótolnak minket, a permetező esők ellenére is. A kolóniák leírhatatlan hangulatát cikázó hollók, köröző réti- és szirti sasok emelték.

Utunk további részén eljutottunk a Kevo Természeti Rezervátumba (itt megtaláltuk a lappföldi cinegét), az Oulu melletti Liminka-öbölhöz (Finnország legjobb partimadaras helye) és a Turku melletti szigetvilágba, ahol már a délebbi fajok is naplőba kerültek (pl. gémelek).

Mivel az egy hónap nem kizárólag a madarászat jegyében telt, a bejárt helyek madárvilágából az eddigieket csak rövid ízelítőül szántam. Jelentős számban tenyésznek szúnyogok, böglyök és vérszívó legyek is a tajgai lápokban, de gyakran megpillanthatunk békésebb lényeket is, mint például a félvad rennszarvasokat, a jávorszarvasokat vagy a félénkebb ragadozó emlősöket. Emellett külön figyelmet érdemel az a gondoskodás, amelyet a finnek az igényes ökoturizmusra fordítanak. Gondolok itt a nemzeti parkok területén lévő számos jól felszerelt, egy éjszakára igénybe vehető rönkkunyhóra, melyek mellett bioWC (tőzegtakarásos fabudi), fűszék (fűrésszel és fejszével) és tűzrakóhely található, mindez ingyenes használatú(!), a jól kiépített turistaútvonalakra, vagy a látogató elsősorú tájékoztatására. Skandinávia még rengeteg felfedeznivalót rejteget, remélem, minél többen választják a jövőben úticélként. Amit bárkinek javasolhatok, aki először indul Skandináviába madarászni: jó helyismerettel rendelkező (helyi) vezető, vagy sok-sok türelem. Köszönettel tartozunk támogatóinknak: Finnugor Népek Világkongresszusa Magyar Nemzeti Szervezete (Budapest), Kodak Expressz Sajtólabor (Budapest)

Vegyes költőtelep, fent szulákkal

A Tömördi Madárvárta

BÁNHIDI PÉTER

A Madártávlat 1997. évi 2. számában dr. Gyurácz Józseffel együtt bemutattuk az olvasóknak a Vas megyei Tömörd község közelében található Nagy-tavat és környékét, mely korábban Chernel István birtoka volt, mára pedig sikerült megvásárolnunk (15 hektár). Azzal, hogy tulajdonunkba került, lehetőség nyílt rá, hogy egy állandó bázist alakítsunk ki ezen a helyen. A gondolatot tett követte, és 1997 októberének végére elkészült egy 40 m²-es, faszindelyes, alpesi jellegű, tájba illő faház, mely madárvárta és természetvédelmi oktatóközpont egyszerre. Létrehozását a Központi Környezetvédelmi Alap 1,5 millió forinttal, a Szombathelyi Megyei Jogú Város Környezetvédelmi Bizottsága 300 ezer forinttal, a szombathelyi Lépték Kft. díjtalan tervezéssel, a kivitelező gencsapáti Böröcz-Masszi Kft. pedig árendménnyel támogatta. És nem utolsósorban említeném azokat a Vas megyei madarászokat, akik jelentős segítséget nyújtottak munkájukkal.

A következő évben - újabb pályázati pénz elnyerését követően - kéményt építettünk, így az egyébként hőszigetelt épület fűthetővé, téli tartózkodásra is alkalmassá vált. Elkészült egy kút is, mely 20 méter mélységből hozza föl a - laboratóriumi vizsgálatok szerint is - fogyasztsra alkalmas vizet.

A megépítés óta több iskola, szakkör, egyéb szervezet és magánszemély kereste föl a madárvártát, ahol saját hálózásokkal - 10-15 fő részére a szállás is megoldható. Előre jelzett igény esetén szakmai vezetést biztosítunk, bemutatjuk a területet, és tájékoztatást adunk élővilágáról. Ezenkívül táboraink látogatását is lehetővé tesszük az érdeklődő közösségek számára.

Az épület által nyújtott komfortosabb - bár sokak szerint még mindig "nomád" - körülmények lehetővé tették, hogy a korábbi évekhez képest több és hosszabb ideig tartó tábort, illetve hétvégi akciót szervezzünk.

A továbbiakban ezekről számolok be röviden.

1998 augusztusának és szeptemberének folyamán 6 hétig, majd október második felében 2 hétig tartó gyűrűzőtábort rendeztünk, az előbbiben 64 faj 1676, az utóbbiban 30 faj 810 példányát jelöltük.

Tavaly sikerült a két őszi tábort időtartam-növeléssel összekötni. (Az volt a célunk, hogy a tábor az MME által elfogadott AH táborra váljon). Így augusztus 22-től október 31-ig 10 héten keresztül történt a jelölés.

Mielőtt az eredményekről szólnék, hadd tegyek említést a tábor látogatottságáról. A terület Szombathelyhez közeli fekvésének (15 km) is köszönhetően közel 400 fiatal látogatta meg, főként hétvégeken. Jártak ott óvodáscsoportok, erdei iskolai hétvégéjüket a közelben töltők, iskolai osztályok. Egy környezetvédelmi szakközépiskolai osztály tanulói a kinn alvást is kipróbálták osztályfőnökükkel együtt.

A tábor megkezdése előtt együttműködési megállapodás jött létre egyesületünk (HCs) és a szombathelyi Herman Ottó Szakközépiskola között. Ennek értelmében a vadásztanulók öt fős csoportokban két és fél napos gyakorlaton vettek részt a madárvártán szeptember 6. és október 15. között, így összesen 60 leendő hivatásos vadász vett részt a táborban. Amellett, hogy hasznos segítséget jelentettek a napi munkában, ottlétük jelentősége - meggyőződésem szerint - abban rejlik, hogy közelebb hozza egymáshoz a vadászatot és a természetvédelmet.

ÉS MOST A GYÜRÜZŐ MUNKÁKRÓL:

A madarak befogását 29 db függönyhálózattal végeztük. Mértük a szárny- és farokhosszt, a testtömeget, és vizsgáltuk a zsírt.

Fürj fotózása

Madárvárta

A szerző felvételei

tuk a zsírt. A 10 hét alatt 72 faj 3186 példányát jelöltük. Úgy gondolom, hogy a következő fajokat és példányszámokat érdemes megemlíteni:

faj	pld.
vörösbegy	530
berki tücsökmadár	2
fenyvescinege	12
királyka	112
kis sárszalonna	3
kormos légykapó	52
nagy fülemüle	3
nagy örgébics	2
ökörsem	88

faj	pld.
régi tücsökmadár	9
szőlőrigó	37
tüzesfejű királyka	33
erdei cankó	1
fűji	1
hegyi billegető	1
kékbecs	1
közép fakopáncs	1
régi pityer	1

Talán a 72 fajból kiragadott fenti 18 is érzékelteti a madárvárta környéki élőhely változatosságát.

Hálóba került több, a korábbi években ugyanott jelölt madár, valamint - akárcsak öt évvel ezelőtt - egy svéd gyűrűs nádi sármány.

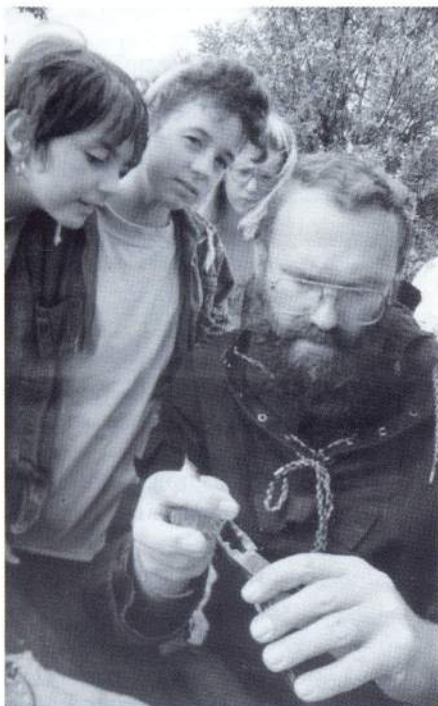
Az elmúlt 15 év gyűrűzéseiből (cca. 8000 pld.) 14 külföldi megkerülésről van tudomásom a területről. Ezek a madarak mind szeptember-októberi gyűrűzésűek. A cherneli múlton és a fajgazdagságon túl ez a tény is arra ösztönzi a madártan vasi elhivatottjait, hogy itt a Nyugat-Dunántúl alpokaljai régiójában is működtesse - legalábbis az őszi vonulás vizsgálatára - egy AH tábort.

A 2000. évben táborunk már legalább 3 hónapos lesz (augusztus 21. - november 12.), a további időtartambővítés a résztvevők és főként a gyűrűzők jelentkezésétől függ.

A táborról további információk, illetve jelentkezés az 1 hetes turnusokra a cikk szerzőjénél: Szombathely, Nagy László u. 36. Tel.: 94/324-976, 20/327-3492, E-mail: peter.banhidi@Ktm.x400gw.itb.hu

Bemutatkozik az MME Pilisi Csoportja

A Pilisi Csoport egyidős az anyaszervezetével, az MME-vel. Mint ahogy a korábbi cikkekből értesülhettek róla, a térségünkben működő Pilisi Parkerdőgazdaság "hivatásos madárvédelmi csoportjának" munkája meghatározó jelentőségű volt egyesületünk megalakulásának történetében.

Szentendrey Géza madárgyűrűzési bemutatót tart az érdeklődőknek

Tagságunk jelen pillanatban 93 főből áll. Csoportunk működési területe a Pilist, a Visegrádi-hegységet és a Szentendrei-szigetet fedi le, ebben a régióban próbáljuk megvalósítani egyesületünk célkitűzéseit, melyek közül kiemelten fontosnak tartjuk az alábbi három tevékenységi kört: az egész madárvédelmi munka megalapozását és jövőjét jelentő környezeti nevelés szervezését és folyamatos végzését, a kritikus helyzetbe került ragadozó madarak védelmét, továbbá a hagyományos madárvédelem két alap pillérének (az odútelep-létesítés és a téli madáretetés) intenzív formában való megvalósítását.

Csoportunk környezeti nevelési munkája országos szinten elismert. A Pilisi Parkerdő Rt. által Visegrádon működtetett Mogyoróhegyi Jurtatábor szakvezetőinek és szakvezetéseinek több mint 60%-át a Pilisi Csoport adja. Itt évi szinten több mint 4500, az ország minden pontjáról érkező gyerekek kerülnek kapcsolatba. Tagjainkon keresztül részt veszünk a Nemzeti Szakképzési Intézet által szervezett pedagógus-továbbképzéseken is.

Több óvodával és iskolával állunk szoros kapcsolatban, melyekben működtetjük madarász ovi és madarász suli programjainkat.

Véleményünk szerint az iskolai oktatásban nem kap kellő hangsúlyt a környezeti nevelés, ezért a tananyaghoz szorosan kapcsolódó ismeretterjesztő programcsomag kidolgozását tervezzük, melyet terepi és tantermi foglalkozások formájában kívánjuk a tantervbe beilleszteni.

Szintén kiemelten fontos programunk a veszélyeztetett ragadozó madarak védelme. A működési területünkön költő összes fokozottan védett madárfaj (uhu, vándorsólyom, kígyászölyv stb.) fészkelését nyomon követjük, ha kell, folyamatos őrzésről is gondoskodunk (például idén a vándorsólyom költésének folyamatos őrzése).

A közeljövőben tervezzük a pomázi és budakalászi síkon a veszélyes középtávveszélyességű oszlopsorok leszigetelését.

Harmadik kiemelt jelentőségű akciónk a hegyvidéki erdők odúlakó madarainak védelme, az erdőgazdálkodás által megszünt élőhelyek visszaállítása. Mesterséges fészkekodukat helyezünk ki azon erdőkbe, ahol az idősebb erdőállományt fiatal váltja fel. 1974 óta több mint 10 000 odút helyeztek ki tagtársaink a Pilis és a Visegrádi-hegység területére. Ez a mennyiség természetesen a 25 év során került ki az erdőkbe, ebből ma kb. 1000 odút kezelünk rendszeresen.

E három kiemelt programunk mellett természetesen részt veszünk az

MME azon központi programjaiban, melyeknek aktualitása van számunkra (gyöngybagoly, fehér gólya, gyurgyalag). A régió 15 településének templomtornyaiba helyeztünk ki gyöngybagoly-költőládát. Minden évben felmérjük fehér gólyáink (4 pár) és gyurgyalagaink (60-100 pár) fészkelőállományát. Mivel területileg a legkisebb csoportok közé tartozunk, ráadásul még ez a kis terület is elsősorban hegyvidéki, ezért természetesen a többi programba nem tudunk bekapcsolódni: pl. túzok, szalakóta, haris, hamvas rétiheja stb.

Munkánkat sokban segítették és segítik az alábbi szervezetek: Pilisi Parkerdő Rt., környékbeli általános iskolák, óvodák, Erdei Iskola Alapítvány, Templomdombi Oktatóközpont, Erdei Iskola Egyesület, és akikkel szorosan együttműködünk, a Pest Környéki Madarász Kör. Eddigi tevékenységeinket a Központi Környezetvédelmi Alap, Független Ökológiai Központ, Környezetvédelmi Alap Célelőirányzat támogatta. Segítségüket ezúton is köszönjük!

Pilisi Csoport vezetősége

Az első odú

HCS archív

Lehet-e puskával tűzokat védeni?

DEMETER LÁSZLÓ

Az Erdészeti Lapok CXXXIV. évfolyamának különszámában elgondolkodtató írást olvashattunk Kádár Zoltán tollából "Lehet-e a tűzok?" címmel. A talán közismert nemleges választ meg is tudhattuk az első mondatból. A cikk

lényege egy olyan javaslat, mely a szerző elgondolása szerint megoldást jelentene a kipusztulás által veszélyeztetett madárfaj hazai állományának megőrzésére. Felveti, hogy a tűzok korlátozott és ellenőrzött vadászatahoz kapcsolódó gazdasági érdek arra ösztönözhetné az adott területek gazdálkodóit, hogy ők maguk próbálják meg biztosítani a populációk utánpótlását. A gondolatnak kétségtelenül van a természetvédők számára is egy megfontolandó eleme, ami nem más, mint a természetvédelmi és gazdálkodói érdekek összehangolása. Ez sok esetben záloga lehet a természeti értékek hosszú távú megőrzésének. De mielőtt ezt a tűzok esetében áttekintենék, helyesbítenem szeretném az eredeti cikk néhány téves megállapítását.

A faj legnagyobb populációja nem hazánkban, hanem az Ibériai-félszigeten és az orosz pusztákon él. A köztes európai területen azonban a magyarországi mindössze 1100-1200 példány is kiugróan a legnagyobb állományt jelenti. Sajnos madarunk szívesen fészkel olyan szántóföldi kultúrákban, kaszálókon, ahol a költési időben szükségszerűen valamilyen művelési vagy betakarítási munka folyik. Ezek a fészkek jelentős részének pusztulását okozzák még akkor is, ha a tojások nem károsodnak, mert a félnék tojó madarak a többszöri zavarás hatására gyakran végleg sorsukra hagyják tojásaikat. Ily módon az intenzív mezőgazdasági módszerek terjedése, korábban a vadászattal is kiegészülve, a tűzoklétszám rohamos csökkenését eredményezte. A felnövekvő szaporulat a jelenlegi védelem mellett is alig elegendő a megmaradt állomány létszámának szinten tartásához.

A védelmi munka ma már elsősorban nem a madarak mesterséges keltegetésére, nevelésére és elvadítására irányul, mert ez jelenleg a szabad természetben rendkívül kevéssé életképes egyedeket eredményez. A fő törekvés a természetes szaporodás lehetőségének megteremtése. Ezt szolgálja a fontosabb pusztai élőhelyek védelme, vagy a fészkek helyszínen történő megóvása. A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Tűzokvédelmi Programja például a bihari, hevesi és borsodi élőhelyeken a gazdálkodók bevonásával arra törekszik, hogy a megtalált fészkek körül egy kaszálatlan, megműveletlen folt maradjon, mely lehetőséget ad a sikeres költésre. A forgalmasabb helyeken ezek zavartalanságát alkalmanként a tagságból verbuvált önkéntesek vigyázzák. Az ismertté váló fészkek mintegy 30%-a így megmenekülhet a szinte biztos pusztulástól, és eljuthat a kikelésig. A madarak esélyeit a túlélésre a

program téli táplálkozó területek létesítésével is segíti, és igyekszik támogatni a vadgazdálkodókat a szaporulatot károsító dűvadak állományának hatékony szabályozásában is. A tojások több mint 30%-a sajnos így is keltetőbe kerül, mert a zavarás miatt a tojó által elhagyott fészkek esetében nincs más megoldás. A maradék a gépeknek és a ragadozóknak esik áldozatul.

De térjünk vissza eredeti témánkhoz! Kádár Zoltán azt javasolja, hogy a rezervátumokon kívüli madarakat érintse a korlátozott vadászat. Sajnos a természetvédelmi területek térképre rajzolt határai nem állítják meg ezeket a jól repülő madarakat, ráadásul a dürgésre védett gyepterületet használó tűzokok jelentős része nem védett, szántóföldi környezetben fészkel. A madarak ilyen alapon történő elkülönítése a legtöbb esetben elég vitatható. A védett területekhez nem köthető, kizárólag mezőgazdasági területeket

használó néhány töredékállomány olyan csekély létszámú, hogy évi néhány kakas elpusztítása gyorsan fel is számolná azokat. Szükség lenne tehát arra, hogy a vadgazdálkodó az élőhely megfelelő kezelésével néhány év alatt mintegy kitermelje a majdan "hasznosítható" állománynövekményt. A néhány év azért kellene, mert a tűzok nem túl szapora állat (általában két tojást rak), és az új generációk csak évek múlva érik el ivarérettségüket. Másrészt a vadászat engedélyezése előtt fontos lenne megbizonyosodni arról, hogy az adott gazdálkodó valóban képes-e a kellően magas szaporulatot biztosítani. Ráadásul aligha kérhető el néhány egyed lelövéséért akkora összeg, amely fedezné a szükségessé vált élőhelykezelésre fordított anyagi javakat (vetésszerkezet átalakítása, művelési munkák korlátozása, a művelés részleges felhagyása stb.) egy kb. 1000 ha-os területen, noha bizonyára sokan áhítoznának a ritka tróféára. További nehézséget jelent, hogy a tűzokos területeken, ahogy általában máshol is, a vadgazdálkodó és a mezőgazda, illetve földtulajdonos többnyire nem ugyanaz. Az anyagi ráfordítások és termelési esések pedig - a duvadgyerítéstől eltekintve - főleg mezőgazdasági jellegűek, míg a várt haszon a vadgazdálkodó oldaláról jelentkezik. A tűzok egykori vadászatához kapcsolódó gazdasági érdek akkoriban kevésnek bizonyult a kipusztulás felé sodródó népesség megmentéséhez. Vajon most mitől lenne elegendő?

Ami a dolog reklámértékét illeti, nos abban biztosak vagyunk, hogy igen negatív visszhangja lenne. Meg kell említenünk azt is, hogy a néhány vadásznál sokkal több pénzt hoz az országnak a tűzokot látni, és nem lelőni kívánók egyre növekvő serege. Ők pedig biztosan bojkottálnák az országot, ha a vadászat zöld utat kapna. A rohamosan növekvő madarászturizmus méreteit érzékeltetendő álljon itt az 1998. év adata. Tavaly a világban 78 millióan utaztak külföldre madarászni, és költöttek 78 milliárd dollárt. Ehhez jön még a belföldi madarászatra elköltött jelentős összeg.

Talán érdemes kitérni egy olyan tűzokéllőhely példájára, ahol a vadgazda és mezőgazda személye egybeesik. Annál is inkább, mivel jó példával szolgál arra, hogy a gazdálkodói érdek és a tűzokvédelem érdekei más módon is összhangba kerülhetnek, mint

a tűzok bérvadásztatása kapcsán. A Kisalföldön futó úgynevezett "Moson projekt" területe a mezőgazdálkodás szempontjából meglehetősen hátrányos adottságokkal rendelkezik. A vadgazda földtulajdonos a tűzokvédők javaslatára, némi támogatást is felhasználva, olyan élőhelyi kezelést valósított itt meg a tulajdonában levő 1000 ha-on, ami igen kedvezően hat a tűzokok szaporodására. Sőt nem csupán a tűzokok szaporodására, és ez az, ami gazdasági szempontból alátámasztja a rendszer működését. A tűzokbarát kezelés hatására a terület mezeinyúl-állománya is megtöbbszörözött, és ez lehetővé tette, hogy a bizonytalan bevételű mezőgazdálkodásról áttérjenek egy jövedelmező vadgazdálkodásra. Ez tehát egy kivételes eset, mely a megfelelő méretű tűzoklakta földtulajdonnal nem rendelkező vadásztársaságok esetében aligha valósítható meg a mezőgazdák eltérő érdekei miatt.

Meg kell még említenünk, hogy Magyarország több olyan nemzetközi egyezményhez csatlakozott, melyek előírják a faj védelmét. A vadászat engedélyezése így nemzetközi szintű nehézségeket is támasztana. A tűzokot még abban az országban (Spanyolország) is fokozottan védik, ahol a világ legnagyobb állománya él. A csökkenő tendencia, illetve az erősen veszélyeztetett helyzet ugyanis a faj teljes elterjedési területén fennáll.

Mi lehet a megoldás? Úgy tűnik, nem kell teljesen új dolgot kitalálnunk. Amit az MME alkalmaz, azt intézményesíteni kell. Az EU országokban létezik egy olyan állami támogatási rendszer, amely bizonyos művelés alatt álló területek jelentős természeti értékeinek megőrzését célozza. A megoldás alapvető eleme, hogy az előírások és korlátozások fejében a helyi gazdálkodókat jelentős anyagi kompenzációban részesítik. Ráadásul a csatlakozás önkéntességen alapul. Bizakodásra adhat okot, hogy hazánkban is előkészületben van néhány hasonló, agrár-környezetvédelmi támogatási rendszeren alapuló terület kísérleti jellegű kialakítása, melyek tűzokéllőhelyeket is érintenek. Úgy gondoljuk, hogy egy ilyen, a tűzokbarát gazdálkodást anyagilag is támogató megoldás biztosabban szolgálná a faj megőrzésének ügyét, mint egy ritka madarunk néhány egyedének elpusztításán alapuló, kevésbé realiztikusnak tűnő kísérlet. □

Tábor

Ha szeretnéd hallani
a békák kórusát...
Ha szeretnéd látni
a surranó gyíkokat...
Ha szeretnél
sárgarigótól hangos
hajnalokon ébredni...
akkor gyere!

- A tábor Fülöpháza és Szabadszálás-Balázspusztá határában van a Kondor-tó partján, ismertebb nevén a fülöpházi Madárvártán.
- A terület a Kiskunsági Nemzeti Parkhoz tartozik. Közel van a többi szikes tó is (Szívós-szék, Szappanszék, Hattyú-szék), valamint a homokbuckák. A hosszú évekig száraz tómedrek újra megteltek vízzel. Várhatóan a vízimadarak is visszatérnek.
- 3 személyes nádtetős házikóban lakhattok. Zuhanyozni is lehet. Teljes ellátást kaptok. 18 férőhely van. 2 felnőtt szervezi a programot és gondoskodik rólatok.
- Az itt töltött napok alatt megismerkedhettek a környék különleges növény- és állatvilágával, a KNP természeti értékeivel. Ebben a terepbejárásokon kívül a különböző gyűjtemények és szakkönyvek is segítenek. Kézműves tevékenységekre és különféle játékokra is mód van.

A váltások időpontjai:

1. 06. 18-06. 24.	5. 07. 16-07. 22.
2. 06. 25-07. 01.	6. 07. 23-07. 29.
3. 07. 02-07. 08.	7. 07. 30-08. 05.
4. 07. 09-07. 15.	8. 08. 06-08. 12.

A teljes költség 8500 Ft/fő

- A részvételi díjat két részletben kell kifizetni: 4000 Ft-ot máj. 15-ig, a jelentkezést ill. a részletes tájékoztató kézhezvételét követően, majd 4500 Ft-ot a táborba érkezéskor.
 - Az adott váltás kezdete előtt legkésőbb két héttel megelőzően történő lemondás esetén a befizetett előleg a jelentkező visszakapja.
- A 8-18 év közötti fiatalok egyénileg vagy csoportosan jelentkezhetnek. Postafordultával részletes tájékoztatót küldünk.

*Várjuk a régi táborozókat
és az új érdeklődőket is!*

Természetbaráti üdvözlettel:

Kata néni

Információ: Molnár Lászlóné szervező
6042 Fülöpháza, Pf.: 2.
Tel.: 76/377-835

Madarászok vagy természetvédők?!

Madárvédelmi tevékenységem során állandóan szembesülnöm kell egy meglehetősen kellemetlen feszültséggel. Ez a terepmadarászok és aktív természetvédők között kölcsönösen fennálló hidegháború hol burkoltan, hol kevésbé rejtve jelenik meg, amikor egyik csoport a másikról nyilatkozik.

Magyarországon az én olvasatomban kétféle madarász létezik. Az egyik szenvedélyesen jár ki a terepre, megbízhatóan ismeri az előforduló lehetséges fajokat, betéve tudja vonulási, udvarlási, fészkelési szezonjaikat, szokásaikat, gyülekezéshelyeiket, fajbélyegeiket, nászruhás alakjaikat stb. Egyszóval mindent tud, ami a terepi határozáshoz szükséges. Minden hétvégén kint van a "jó madarász" területeken, legyen az vízi, erdei, pusztai, hegyi élőhely, jegyzi a látott fajokat, azok nemét és számát, s a nap végén elkészíti az napi kimutatását, s a madarásznapló újabb oldalára bejegyzi mindezt. Ha valaki ennél kicsit magasabb(?) szinten madarászik, az forródróton várja a hívást, hogy hol bukkan fel valamilyen különleges, Magyarországon csak ritkán előforduló faj, amit nyomban meg lehetne twichelni, s amivel lehetőleg be lehet kerülni a Tűzok c. lap Érdekes madármegfigyelések rovatába. Természetesen ez mind nem baj, sőt nagyon hasznos. Mindnyájan tudjuk, hogy terepi madarászás nélkül nem lehet senkiből jól képzett madárvédő, s ha valaki tényleg elszántan járja a természetet, mással nem kiváltható, nagy tudásra tehet szert. Mindebből csak az sajnálatos, hogy valóban sokrétű tudásukat hasznos védelmi intézkedésekben, ötletekben a legtöbben nem kamatoztatják.

Tudásuk maximális elismerése mellett sokszor értetlenül állok kijelentésük előtt, amikor a fent megfestett madarásztípus meg van arról győződve, hogy ő ezzel a tevékenységgel milyen hatalmas mértékben járul hozzá a hazai aktív természetvédelemhez. Eltagadhatatlan érdemük lehet(ne), hogy folyamatos megfigyeléseik által számot tudnak(nának) adni sok érzékeny faj állományának változásáról, azonban ezt csak igen kevesen tartják szem előtt terepi kintlétük alatt. Csupán csak megfigyeléssel pedig nem lehet se madarat, se mást aktívan védeni. A megfi-

gyelt információk igen fontosak, de önmagukban nem képesek megoldani a madárvédelem problémáit. Ha annak idején például nincsenek áldozatos MME aktivisták, akkor a fönti madarászok minden évben lejelentették volna: "idén is kevesebb kerecsensólymot láttunk", s a végén talán boldogan írta volna naplójába egyikük, hogy ott volt, amikor az utolsó kerecsen-megfigyelést regisztrálták hazánkban.

A másik, illetve az általam ideálisnak tartott madarásztípus az AKTÍV TERMÉSZETVÉDELEM jelszavával megy ki terepre. Megfigyeli, hogy az általa értékesnek tartott, védelemre szoruló területen milyen faj számára milyen védelmi intézkedések lennének szükségesek, s ezekből miket lehet, tud megvalósítani. Mindeközben természetesen úgy is figyeli a körülötte előforduló fajokat, hiszen a védelemhez ismernie kell a területen mozgó élőlényeket, és persze a természetvédő madarászt is érdeklik az új fajok, csak nem ez az elsődleges számára a terepi munka során. Miután felmérte az adott részen végezhető munkát, barátai (és adott esetben szakemberek) segítségével megvalósítja azt. Ez az, ami megkülönbözteti az előbbi terepmadarásztól. Sok madárkedvelőt megrémítenek és számukra megvalósíthatatlannak tűnnek olyan intézkedések, mint pl. odútelep létrehozása, fészekkosár kihelyezése, költőláda kirakása stb. Még egy alkalmas területen létrehozandó ürgés legelő betelepítése is kivitelezhető feladat, csak némi egyéni kezdeményezést és segítségkérést (MME-től, nemzeti parktól, más szervezetektől) jelent. Természetesen felelősségteljesebb és több áldozatot kívánó feladat, mint teleszkóppal keresgélni a vetési ludak között megbúvó vörösnyakú ludakat, de megkockáztatom, értelmesebb is.

Megemlíteném még azt az elítélhető, lenéző magatartást, amit gyakran tanúsítanak a "fajvadászok" (twicherek) a védelmi munkát végző madarászokkal szemben, csupán azért mert nem kizárólagos céljuk nomenklátor fajok felbukkanásának publikálása. Állításuk szerint az aktív védelmet végzők pancser, tudatlan, "hobby" madarászok, akik semmit sem tudnak a fajfelismerésről.

Örömteli dolog lenne, ha a terepen töltött értékes órákat mindenki összekötné valamilyen aktív védelmi célkitűzéssel, s az általam lefestett két madarásztípus összemosódna egy közös

természetvédő madarásszá. Azonban már az is jó közelítést jelentene, ha a terepmadarászok és természetvédők nem egymás megfúrását, hanem egymás szakmai támogatását, tudásuk megosztását irányoznák meg. Egy dologra ugyanis nincs idő a természetvédelemben; a szakemberek acsarkodására és alaptalan szakmai piszkálódásra. E két dolog még a pénzhíánytól is nagyobb visszahúzóerő az aktív védelemben.

Remélem, hogy a fenti gondolatok mindenkit a természetvédelem hatékonyságának növelésére ösztönöznek, s ennek megfelelően dönti el jövőbeli hovatartozását a madarász társadalomban.

Klein Ákos

Örömmel várjuk
jelentkezésüket a
Vadvil Kft.
szentendrei
vadászboltjában!

Büszkék vagyunk, hogy a madármegfigyelésekhez használt spektívekből, távcsövekből már jelentős mennyiséget értékesíthettünk egyesületek, cégek, magánszemélyek felé. Így nemcsak reklám, hanem kellő számú referencia is rendelkezésre állhat választásukhoz az alábbiakban kínált termékeinkről.

- Kowa, Optolyth spektívek az igények szerinti különféle nagyságú okulárokkal.
- Kedvező árfekvésű AKAH 45 fokos 20-60x-60 spektív.
- Hubertus olcsóbb, és egyéb minőségi kereső távcsövek nagy választékban.
- Fejhálós álcaruhák, minőségi gumicsizmák, bakancsok, hátizsákok, kabátok, lámpák, outdoor, vízhatlan nadrágok, dzsekkik, ingek, kések, bicskák széles skáláját kínáljuk.

Kérjen információt árainkról telefonon, vagy keressen fel minket személyesen!

Vadvil Kft.

Szentendre 2000 Kőúzó u. 7.,

Telefon: 26/317-385,

Fax: 26/311-205.

Nyitva tartás:

Kedd-Péntek 9-17 óra,

Szombat 9-13 óra.

A tolvaj varjú

Szép, napos szeptemberi időben történt a Rózsa-dombon, a Gül Baba türbéje fölötti egyik lakóházban.

A nagymama kinyitotta a gyerekszoba erkélyének ajtaját, majd a szobában

Dolmányos varjú

Posztós Csaba

egyedül maradv a szekrényben kezdetű rendet rakni. Háta mögött, a szoba közepén az asztalon egy nagy tálcán fölhalmozva a gyerekek sok-sok legőeleme. Egyszer csak furcsa zajra figyelt föl, óvatosan odanézett, és valami szokatlan dolgot látott. Az asztal szélén egy dolmányos varjú ült, és csőrével egyenként rakosgatta oldalra a különböző színű műanyag legőelemeket, míg egy szép pirosat nem talált. Ezt a csőrébe kapta, és huss, kiszállt vele a nyitott erkélyajtón. A kisé megijedt nagymama a jó idő ellenére becsukta az erkélyajtót. A varjú hamarosan vissza is tért, és értetlenül kocogtatta csőrével az ablakot, de további bebocsáttatást nem nyert. Igaz, a madarunk nem szarka volt és az elcsent tárgy sem volt ékszer, de azért elgondolkodtató, ami itt történt.

Jánossy László

Szeminárium

A Milvus Csoport, a Román Madártani Egyesület (BirdLife Románia) marosvásárhelyi fiókszervezete szemináriumot szervezett Szovátán (Maros megye-Erdély), melynek célja a fiatalok informálása és oktatása volt a ragadozó madarak megismerésének és védelmének érdekében. A további szempontot az MME Ragadozómadár-védelmi Szakosztályával való együttműködés alapjainak megteremtése jelentette. A meghívottak között szerepeltek fiatal ornitológusok Marosvásárhelyről és az ország különböző részeiről, valamint szakemberek a Milvus Csoportból. A Magyar Madár-

tani és Természetvédelmi Egyesület (BirdLife Magyarország) Ragadozómadár-védelmi Szakosztálya részéről Bagyura János, Csonka Péter, Kazi Róbert és Solt Szabolcs vettek részt a rendezvényen.

A szemináriumot Szombath Zoltán muzeológus, a Milvus Csoport tagja nyitotta meg, beszámolójában néhány értékes adatot közölt az erdélyi ragadozómadár-kutatás múltjáról, valamint ezen érintett madárcsoport régi helyzetéről és állományának alakulásáról. Azután Zeitz Róbert, az Erdélyi Ragadozómadár-felmérő és Védelmi Program vezetője (Milvus Csoport) beszámolót tartott az 1995-től működő program eddigi eredményeiről. A résztvevők értesülhettek arról, hogy a jövő évtől Romániában is bevezetik "Az év madara" szimbólumot, valamint arról is, hogy 2000 a parlagi sas védelmének az éve lesz.

Az előadássorozatot Bagyura János, az MME Ragadozómadár-védelmi Szakosztály programvezetőjének diavetítéses előadása tette színesebbé. A magyarországi vendég beszámolójában a szakosztály eddigi működéséről, sikereiről, a használt módszerekről, valamint aktivitásuk múltbeli és jelenlegi problémáiról, nehézségeiről beszélt. Az előadássorozat a jövőbeli tervekről és együttműködési lehetőségekről, tennivalókról szóló beszéddel zárult, melyet Sándor D. Attila, csoportunk tagja tartott. A vacsora után kötetlen beszélgetésre, valamint diavetítésekre került sor.

A szeminárium második napján a résztvevők terepkiszálláson vettek részt Szováta mellett, ahol a fiatalok a szakemberek segítségével konkrétan is találkoztak azokkal a módszerekkel, amelyek a ragadozómadár-védelemben használatosak (a fajok meghatározása, fészkek felderítése stb.).

Ez alkalommal is szeretnénk köszönetet mondani az Ifjúsági és Sport Minisztérium Maros Megyei Fiókjának, a Maros Sörgyárnak és a Román Madártani Egyesület (BirdLife Románia) Kolozsvári Központi Irodájának anyagi támogatásáért, a szovátai 1. sz. általános iskolának a rendelkezésünkre bocsátott teremért, és nem utolsósorban a résztvevőknek az érdeklődésükért és a magyarországi kollégáknak segítőkészségükért.

Zeitz Róbert szervező

Előzetes az 1999. évi országos gólyafelmérésről

A Madártávlat lapzártajakor (2000. január közepe) még nem fejeződött be a tavalyi országos fehérgólyaállomány-felmérés adatainak részletes feldolgozása.

A felmérésre két forrásból érkeztek jelentések: egyrészt az MME csoportjain keresztül helyi szervezéssel, másrészt a központi felhívás nyomán (Madártávlat, napilapok, MME Madarász sulifaliújság stb.). A helyi koordinátorok többnyire már a korábbi években bevált segítőik segítségével gyűjtötték a fészkek adatait az ország valamennyi megyéjében. Közvetlenül a központba ezidáig 366-an küldtek jelentést, összesen 1317 fészkekről.

Az előzetes eredmények alapján valószínűsíthetjük, hogy az eddig szervezett 10 országos gólyafelmérés közül a legteljesebbet szerveztük. Az ország majd' minden településéről érkeztek jelentőlapok. A legutóbbi, 1994-es felmérés során 4850 párba becsültük hazánk fehérgólyaállományát, az eddig értékelt tavalyi adatok szerint kb. 5500 pár lehett a fészkelő gólyapárjaink száma.

Részletes beszámolót a Madártávlat következő számában olvashatnak.

Lovászi Péter
gólyavédelmi programvezető

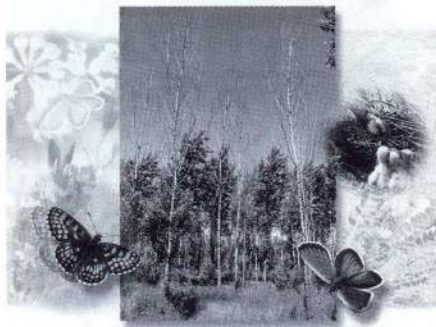
Hirdetés

Eladó egy SIGMA APO 5,6/400 teleobjektív manuális Canonhoz, Canon 1,8/50 SC alapobjektív, Tokina ATX 3,5-4,5/28-200 zoom manuális Canonhoz és egy Nikkor manuális alapobjektív 1,8/50. Keresek Nikonhoz 5,6/400-as telét és idegen közgyűrűsört, valamint Canon FD-hez 35-105 vagy hasonló zoom-ot.

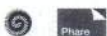
Természetfotó képeslapok megrendelhetők a szerzőnél 30 Ft/db áron kis vagy nagy tételben is a következő témákban: jégmadár, búbos banka, fehér gólya, gyurgyalagpár, csókafiókák, kuvik havas ágon, erdei fülesbagoly, gólyatölcs, őzgida, fiatal ürgék, zúzmarás öreg fehérynár ("Rózsa Sándor fája", Ásotthalom). Dr. Molnár Gyula 6726 Szeged, Pinty u. 11/5., Tel.: 62/437-407, 30/9252-671, E-mail: molnar@jgytf.u-szeged.hu

AZ ERDŐTELEPÍTÉSEK

egy-egy természetvédelmi szempontjai

A MAGYAR MADÁRTANI ÉS TERMÉSZETVÉDELMI EGYESÜLET
TERMÉSZETVÉDELMI TANÁCSADÓ SZOLGÁLTATÁSÁNAK KIADVÁNYA

Erdőt, de hova!?

BEVEZETÉS

Az EU-csatlakozás küszöbén az európai elvárásoknak megfelelően a kormány Magyarország jelenlegi 19%-os erdősültségét 25%-ra kívánja növelni.

A Kárpát-medence síkságain a valamikor jelentős kiterjedésű, mára zömében átalakított mocsarak, lápterületek, illetve ligetes erdőpuszták és sztyeppe jellegű pusztai élőhelyek fennmaradt madárfaunája az, amely leginkább veszélyeztetett élőhelyeik további átalakítása miatt. Az új erdőtelepítéseknek a faanyagtermelési funkció mellett többek között az ország általános ökológiai állapotának javítását is szolgálniuk kell a természetszerű erdők arányának növelésével és stabil erdei ökoszisztémák létrehozásával. Ezzel együtt az élővilág természetes vándorlását segítő ökológiai hálózat részét is kellene, hogy képezzék.

FONTOS MADÁR-ÉLŐHELYEK

A Magyarországon előforduló öt világveszélyeztetett faj mindegyike alapvetően ezekhez az élőhelyekhez

kötődik. E fajok közül a haris (*Crex crex*) és a tűzok (*Otis tarda*) az a két faj, amelyek élőhelyeit jellegüknek fogva különösen veszélyeztetik az erdőtelepítések, illetve kedvezőtlenül érinthetik a parlagi sas (*Aquila heliaca*) táplálkozó területeit is.

A magyarországi fontos madár-élőhelyek 90%-ban magukba foglalják a haris és/vagy tűzok hazai populációit. Ennek megfelelően élőhelyeik nagyobb része is az IBA-kon helyezkedik el. A 43 magyarországi IBA-terület közül 11 esetben (lásd térkép) a haris és/vagy a tűzok előfordulása határozta meg más minősítő fajokkal együtt, vagy teljes egészében ezek kijelölését.

További 8 IBA-területet veszélyeztethet még a terület jellege (füves területek és mezőgazdasági területek nagy aránya) és a jogi védettség hiánya miatt a nem megfelelően átgondolt, sok esetben spontán igénytől vezérelt erdőtelepítés (lásd térkép). Ezek a területek - az előzőekben említett 11 IBA-val együtt - részben jelentős vonulási és pihenőhelyek a darvak (*Grus grus*) és a vadludak (*Anser spp.*) többeszes tömegei számára, illetve több minősítő faj számára fontos költő- és/vagy táplálkozóterületek.

Ezen a 19 IBA-területen elsősorban a következő szempontokat kell mérlegelni az erdőtelepítési koncepció készítése és a tervezés során:

- Csak a szántóterületeken történjenek erdőtelepítések.
- Meg kell tartani a nyílt agrárterületeknek azt az arányát, amely feltétlenül szükséges az év különböző ciklusában az ezeken az élőhelyeken létfeltételeiket megtaláló, ezekhez a területekhez kötődő, veszélyeztetett madárfajok számára.

• Lehetőleg tömbösen történjenek az erdőtelepítések, ne darabolódjon fel az élőhely.

• Mérlegelni kell az új erdőtelepítéseknek, mint ökológiai folyosóknak a tervezett Nemzeti Ökológiai Hálózatba történő beépítését.

Frank Tamás

"Kérlek lassíts!"

Figyelmeztető tábla az út mellett A szerző felvétele

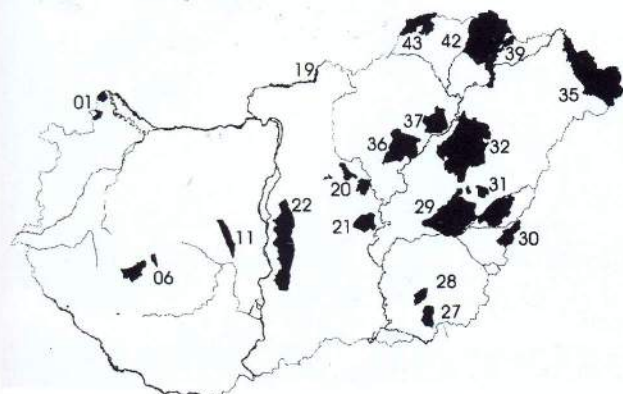
1997 húsvétja körül tapasztaltam a Piliscsaba és Tinnye közötti Garancsi-tó melletti aszfaltúton a rengeteg elütött békátetemet (főleg barna varangyokat, ezres nagyságrendben). A következő évben a Pili-si Cserkészkörzetben készítettünk két figyelmeztető táblát, melyeket mindkét irányban a vonulás sávja elé helyeztünk ki. Megfigyelésünk szerint az autók kb. kétharmada lassított és igyekezett kikerülni az áthaladó békákat.

Mire a vonulás után be akartuk venni a táblákat, eltűntek, ezért 1999-ben két új táblát készítettünk. Rövidesen azonban kiderült, hogy Tinnye természetvédői "gyűjtötték be" a táblákat, a következő évi kihegyezés szándékával, mert a tó környékének természetvédelmével ők foglalkoznak. Átadjuk a két új táblát is, had állítsák fel ők évente kétszer, hiszen a tó hozzájuk közelebb esik.

Reméljük, előbb-utóbb véglegesebb megoldás születik, addig meg csak kitartanak a tábláink.

Nádai Béla

Magyar Cserkészszövetség

Erdőtelepítéssel potenciálisan veszélyeztetett IBA területek

Hibaigazítás

Előző számunkban a Madárvonulás bűvárszettel c. írásunkban alaposan elírtuk a képaláírásokat: Az ezüstlile helyett fenyérfutót, a széki lile helyett parti lilét, a mangrove gém helyett szürke gémet láthatunk a képeken. A pusztaityúkok valójában koronás és pettyes pusztaityúkok. A tévedésért elnézést kérünk.

Sokfelé irtják, felégetik a mezei bokrosokat

PANASZKODIK LEVELÉBEN JUHÁSZ TAMÁS.

Sajnos valóban így van, pedig ezek a kisebb-nagyobb bokrosok, galagonyával, vadrózsával, borókával beszőrt domboldalak, az árokpartokat kísérő bodzások, valamint a szántóföldek sarkainál meghúzódo gazos mezsgyék mind kiváló madárélőhelyek, egy kis

A bokrosor eltüntetésének egyik hatékony módja

Márkus Ferenc

túlzással akár mini rezervátumoknak is nevezhetnénk őket. Már csak azért is, mert nem csupán a madarak számára kedvezőek, hanem védelmet talál ott számos emlős, a szegélyeken gyakran dúsan zöldellő csalánszőnyeg pedig legszebb lepkéink, a nappali pávaszem, az admirál - vagy atalanta lepke - valamint a kis rókalépke bölcsőit ringatja.

Ha egy májusi reggelen végigsétálunk a bokrokkal és fákkal kísért árokpart mentén, magunk is elcsodálkozunk, milyen sok madarat láthatunk, hány faj énekét halljuk a sűrűből. A dúsan benőtt, néhány szál náddal is tarkított árokpartok egyik jellemző fészkelője például az énekes nádiposzáta, a hímek sok utánzást tartalmazó gördülékeny éneke egyike a legkiválóbbaknak. Ha néhány fa is áll a bokrok között, ahonnan a kakukktojó leselkedhet, akkor számíthatunk fiókáira a nádiposzátaknak a csalán, séd-kender vagy fekete üröm szárait erősített fészkeiben. A kihajló szélső ágakon üldögélnek és lesnek a talajon mozgó rovarokra a tövisszűrő gébicsek, de költ a bokrok között a vadgerle, a fekete rigó, a zöldike, a karvaly- és a mezei poszáta, adott helyen a berki tücsökmadár és még jó néhány más ma-

dárfaj. Augusztustól a termést érlelő bodzabokrok fekete bogyoí kínálnak bőséges táplálékot, egyebek mellett mind az öt hazai poszátafajt megtaláljuk ilyenkor ezeken a területeken.

A domboldalak galagonyásaiban az említettekén kívül meggyvágót, őszapót, cigánycsukkot, énekes rigót találtam fészkelve, rendszeresen költ a sordély, alkalmilag az erdei és mezei pacsirta is. Ugyanezek a bokrok késő ősszel és télen a nagy fenyőrigócsapatoknak és más madaraknak kínálnak bőséges táplálékot. Az alföldi ezüstfaligetekben gyakori fészkelő az örvös galamb, a szarka és a dolmányos varjú, utóbbiak jelenléte elsősorban azért fontos, mert fészkeikben erdei fülesbaglyok, vörös és kék vércsék telepedhetnek meg. Apajpusztán 1999-ben egymástól kétszáz méternyire nevelkedtek a vörös vércse fiókái, nem messze tőlük dolmányos varjú elhagyott fészkeben erdei fülesbagoly költött.

Végül nagyon fontosak lehetnek madárvédelmi szempontból a gyakran egészen kicsi, a mezei dombhajlásokba ékelődött bokros mezsgyék is. Majd mindig ott találjuk a cigánycsukkot, előszeretettel fészkel bennük a kenderike, a fácán, télen gyakran a fogolycsapatok húzódnak a közelük-

Kis rókalépke

be, hogy veszély esetén a sűrű ágak között találjanak menedéket. A Felső-Tisza mentén figyeltem meg, hogy az ártér szélső fáin fészkelő kis őrgébicsek rendszeresen kiszálltak a közeli mezsgyékre, és a legmagasabb bokor hegyén ülve lestek zsákmányukra. Ugyanezt tették a tövisszűrő gébicsek hímjei is, és nemegyszer nézeteltérésre került sor a két rokon faj között.

Nagyon sok olyan terület van az országban (és főleg lesz, ha az Európai Unió tagjai leszünk), ahol nem folyik mezőgazdasági művelés, és a helyet egyéb módon sem hasznosítják. Ezek a területek mind alkalmasak kis madárvédelmi ültetvények létesítésére. Kiváló madárélőhelyeket lehet teremteni vasúti töltések, árokpartok, földutak mentén, a tervszerű válogatással telepített bokrok és a körülöttük rövidesen megjelenő természetes sűrűségek elsőrendű fészkelési lehetőséget, táplálkozóhelyet nyújtanak egy egész sor madárfajnak. Ma, amikor az arra hivatott legfelső szervek nem segítik, hanem inkább gáncsolják a természet védelmét, különösen fontos szerepe lehet a helyi, önerős kezdeményezéseknek. □

Az útszéli bokrosokban jó menedéket találnak a fiatal tövisszűrő gébicsek is

A szerző felvételei

Biharugrai madarászat!

NAGY GERGŐ GÁBOR

1999. ÁPRILIS 9., PÉNTEK

Péntek-szombat-vasárnap: Biharugra! Bercelről indultunk a reggeli 5⁵⁰-es busszal Budapestre a volt biológiateanárommal. Az első érdekességet Acsa előtt láttuk, ahol egy szarvas gyalogolt át a földterületen. Pestről vonattal mentünk tovább Püspökladányig, s természetesen útközben is figyelhettük a madarakat. Eleinte leginkább egerészölyvek, molnárfecskék, füsti fecskék, balkáni gerlék, seregélyek, vörös vércsék, vetési varjak tűntek fel, majd - alföldi területre érve - egyre több lett a vízimadár (bibic, fehér gólya). Az általam addig még nem látott madarak közül a fogoly volt az első. Püspökladányban elég hosszú ideig kellett várni a következő vonatra, így hát feltérképeztük egy kicsit a terepet, s ráakadtunk egy nagyon jó kis vizes területre. Itt két szürke gémet, négy tőkés récét, öt nagy kócsagot, valamint ugyanennyi barna rétihéját számoltunk össze. Ezután jött a vonat, de mi valahogy elkeveredtünk, és rossz vonatra szálltunk, ami csak Bihar-keresztesnél állt meg, Berettyóújfalu-nál pedig nem.

Útközben azért nem unatkoztunk: először megbüntettek 500 Ft-ra (leal-

kudtuk 1000 Ft-ról), majd a vonat ablakából láttunk szárcsákat, dankasirályokat. Bihar-keresztesre érve úgy döntöttünk, hogy stoppal megyünk tovább. Ebben is "szerencsénk" volt, a 19. kocsi vett fel minket, az is csak Apátiig vitt. Ott viszont, ahogy kiszálltunk, rögtön felvettek, és elvittek egészen a biharugrai szállásig. Természetesen senkit nem találtunk ott, s én - egy kicsit kiszúrva a tanár úrral - elmentem madarászni, mert már nem bírtam tovább. Öt perc múlva visszamentem a teleszkópért és a határozóért, mert elveszettnek éreztem magam a madárrengetegben. Az első tónál, amit bejártam, nem láttam mást, csak egy nyári ludat és jó pár búbos vöcsköt. A második tónál aztán felfedeztem a fokozottan védett cigányrécét, amelyből rengeteg volt. Ugyanennél a tónál észrevettem még két pézsmapocokot is. A harmadik tavon már jóval több madarat találtam, például a hazánkban ritka fészkelőnek számító kis kárókatonát. Mindössze két példány mutatta magát, csakúgy, mint a kendermagos és a kanalas réce. Gyakoribbnak számított a barát-, tőkés, böjti, kontyos réce, valamint a danka- és a sárgalábú sirály.

Azután találkoztam egy odaválási emberrel, aki számomra nagyon furcsán, tájszóval beszél. A sirály szót nagyjából úgy mondta ki, mint Ganx-ta Zolee. Az volt a feladata, hogy a kormoránokat űzze el a halastavak környékéről, olykor puskával. Ő elvitt a Szilasnak nevezett tóig, ahol rengeteg kormorán vadászott a halakra. Szerinte fészkel ott a ritka feketenyakú vöcsök, de én nézelődés közben csak egy üstökösreccé tojóját vettem észre. Kezdték sötétedni, így hát visszamentem a szállásra. Ott már elrendeződtek a dolgok, a Körös-Maros Nemzeti Park területi felügyelőjével másnap délután Begécsre mentünk. Ezen a napon a következő hat új fajt láttam: fogoly, cigányréce, kis kárókatoná, kanalas réce, kendermagos réce, üstökösreccé.

1999. ÁPRILIS. 10., SZOMBAT

Mély álomban voltam. Aztán egyszer csak bökdönsni kezdte valaki a vállamat. A tanár úr szerint ideje madarászni indulni. Az első madarakat még a faluban láttuk: fehér gólyát, balkáni gerlét, mezei verebet, seregélyt, nagy fakopáncsot, füsti fecskét. A falut elhagyva egy nádas szélén furcsa madárhangra lettünk figyelmesek. Nagy szerencsénk volt, az egyik nádszálon sikerült megpillantanunk a réti tücsökmadarat. Ugyanebben a nádasban ugrált a nádasok jellegzetes lakója, a nádi sármány. Rövid időre elnéztünk az első három kisebb tóhoz, ahol nem láttunk mást, csak szárcsákat, búbos vöcsköket, barátrecéket és dankasirályokat, utána pedig lementünk a nagyobb tavakhoz. Az úton lefelé haladva eltaposott vízisiklót és kecskebékát találtunk. Lent a Szilasnál a két madárlesről tájoltuk be a madarakat. Most is rengeteg kormorán tartózkodott a tónál, de náluk is többen voltak a sárgalábú sirályok. A víz közepén két nyári lúd úszkált, körülöttük pedig rengeteg böjti, tőkés és kontyos réce tartózkodott. Szilas szomszédságában található Biharugra talán egyik legnagyobb tava, melynek

Nagy póling

Péchy Tamás

szélén tömérdek nagy és kis kócsag, valamint szürke gém vadászott. Aztán egyszer csak feltűnt a levegőben egy általam még sosem látott kanalas gém. A tanár úr tanított meg rá, hogyan is lehet megkülönböztetni a kócsagoktól: "Röptében nyakát messze előrenyújtja, s gyors szárnycsapásokkal repül". A földút hamar véget ért, így hát a gáton kellett tovább haladnunk. Menet közben nagyjából öt méterenként találkoztunk egy vízisiklóval és hazánk egyetlen teknősfajával, a mocsári teknőssel. Egyszer a nádszálra közepes termetű madár szállt. Először azt hittem, hogy függőcinege, de mikor távcsővel megnéztem, kiderült, hogy barkóscinege hímje. Sajnos közeledtünkre a legtöbb vízimadár elrepült, a kendermagos és kanalas récék is. Természetesen mondani se kell - azok után, hogy rossz vonatra szálltunk -, most rossz utat választottunk, s újra az előző útvonalon kellett haladnunk ahhoz, hogy visszataláljunk. A szállásra visszaérvén rögtön jött Zalai Tomi, hogy kivigyen minket Begécsre. Egy alkalommal az út szélén megálltunk, mert a levegőben kb. 20-30 kis póling repült. Utána ismét kocsiba ültünk, de 100 m-rel odébb ismét meg kellett állnunk, mert a zombéksás felett egy hatalmas rétisas szállt. Nemsokára elértük a begécsi tavakat. Ez a terület szintén a Biharugrai Tájvédelmi Körzethez tartozik annak ellenére, hogy a két halastórendszer 6 km-re van egymástól. Még mielőtt beértünk volna a területre, megálltunk egy szántóföld előtt, ahol a sok bíbic mellett 40-50 nagy póling kutatott táplálék után. Begécsen két helyen álltunk meg. Az első állomás egy óriási tó volt, amelyhez egy zsili-pen kellett átmászni. Számomra a legszebb madár a nyílfarkú réce hímje volt, de hosszas keresés-kutatás után ráakadtunk a hazánkban ritka átvonulónak számító hegyi réce hímjére is. Két éve madarászta már, de bármilyen hihetetlen, akkor láttam először csörgő récéket. Ezen a tavon belőlük volt a legtöbb, utánuk pedig a füttyülő récék következtek. A második állomás egy leeresztett vizű halastó volt. Itt a legérdekesebb faj a gulipán volt, melyből összesen három mutatta magát. Alighogy visszaértünk a szállásra, nemsokára ismét madarászni indultunk. A legemlékezetesebb a kanalas récék jellegzetes "szürcsölő" táplálkozásmódja volt, azaz amikor kanál formájú csőrükkel úgymond "szánt-

ják" a vizet. Ismét visszamentünk a szállásra, de nem sokáig maradtunk ott. Este nyolc felé járhatott az idő, amikor gondoltunk egyet, és kimentünk megnézni a pézsmapockokat. Épp sötétedett már, amikor jellegzetes hangjukat hallatva a bakcsók jönni kezdtek. Egészen negyed tízig voltunk kint. Ezen a napon tizenkét - számomra új - fajt figyeltem meg: réti tücsökmadarat, kanalas gémet, barkós cinegét, kis pólingot, réti sast, nagy pólingot, füttyülő récét, nyílfarkú récét, hegyi récét, csörgő récét, gulipánt, bakcsót.

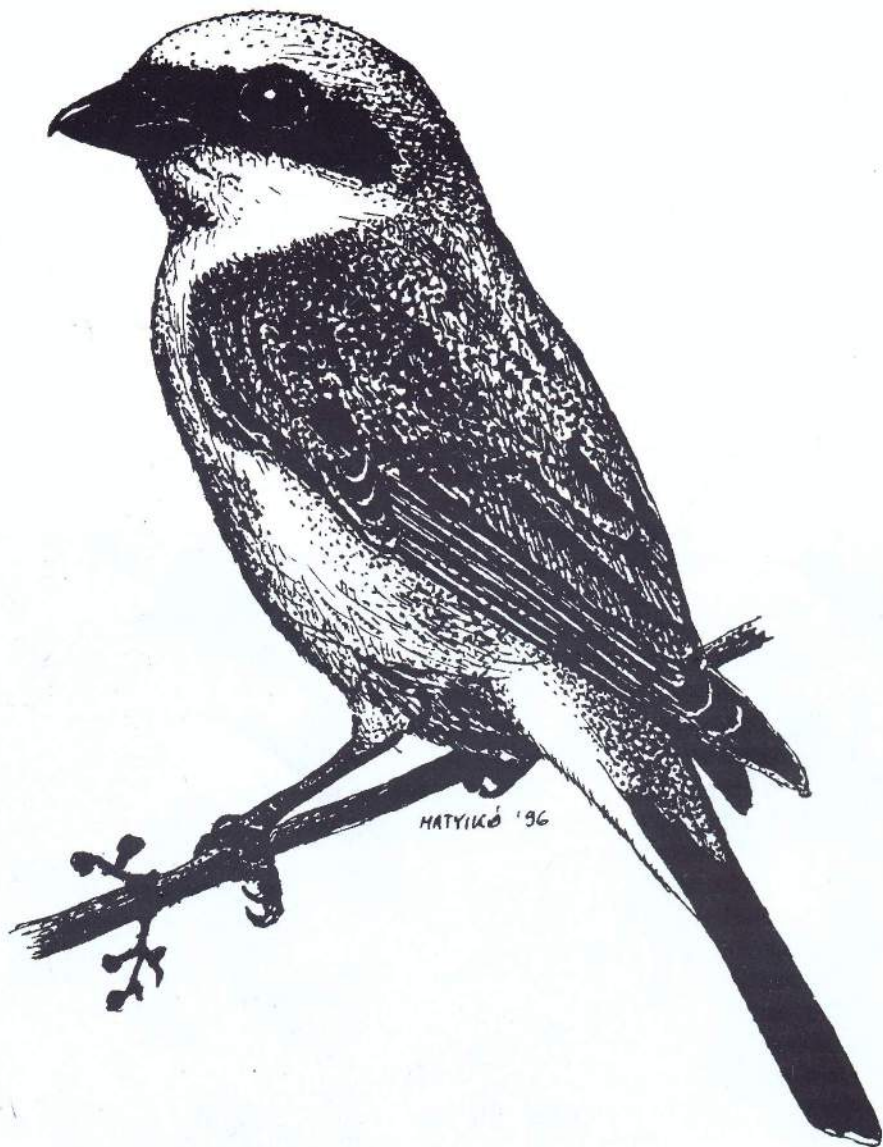
1999. ÁPRILIS 11., VASÁRNAP

Erre a napra nem maradt más, mint az, hogy hazamenjünk. Na, de ez sem ment simán! Elsőként az orrunk előtt viharzott el a 6⁴⁰-es busz, ami Berettyóújfaluba ment. Így hát gyalog indultunk el Körösszakálig, s természetesen egy kocsit sem vett fel. Az út

alatt egyetlen jó dolog történt: meghallottuk az első ideit fülemület. Körösszakálból busszal mentünk Berettyóújfaluba, ahol "mindössze" másfél órát kellett várni a vonatra. Püspökladányban megint át kellett szállni egy másik vonatra, de most már nem szűrtük el. Budapestre érve pont jól kaptuk el a csatlakozást, így még sietni is kellett a galgautai vonathoz. Gutáról aztán telefonáltam a sógoromnak, hogy jöjjön le értünk, és ugorjunk át Vanyarcra a tanár úrral. Sötét volt már, és félúton járhattunk, amikor az autó fényszórójának csóvájában egy görény tűnt fel.

Szerencsétlenül kezdődött a nap, szerencsétlenül is ért véget! Egy dombon felkanyarodva eltört a sebváltó, így hát haza kellett vontatni a kocsit.

Végül is így telt el a három nap, de a viszontagságos körülmények és a sok szerencsétlenség ellenére is megérte elmenni Biharugrára. □

Töviszúró gébics

Matyikó Tibor

Az uhutoll története

Szép, hosszú őszi volt. Novemberben édesanyámmal és testvéremmel kirándulást tettünk a budakeszi Vadasparkba. Kedvenc állataim a madarak, így első utunk a madaras ketrecekhez vezetett.

Egy közös ketrecben varjak, szarkák, csókák voltak összezárva. Mind nagy érdeklődéssel várták a látogatóktól kapott eleseget. Az egyik dolmányos varjú egy fatörzs üregeibe rejtette, amit nem tudott megenni.

A tollat evő dolmányos varjú A szerző grafikája

Sétánk közben a baglyok ketreceihez értünk, ahol egy szép uhupárt láttunk. Az ő ketrecük alján két tollat (egy fedő- és karevezőtollat) fedeztünk fel. Törtük a fejünket, hogyan szerezhetnénk meg őket. Egyszerű bottal nem tudtuk kiszedni, hiába próbálkoztunk. Szerencsére volt nálunk egy bicska, ezzel a bot végét viláslzerűen behasítottuk. Így a villa közé szoríthattuk a toll csévéjét, és sok próbálkozás után végül is kiszedtük. Nagyon örültünk a kissé megviselt zsákmánynak!

Visszafelé jövet ismét megálltunk a varjaknál. Nagyon közel mentünk egy dolmányos varjúhoz, amely erős csőrével megragadta, majd berántotta a nagyobbik tollunkat, kedvenc farönkjére repült vele, és szemünk láttára felfalta (biztos mézsiánya volt!). Szomorúan folytattuk utunkat...

Vigaszul az egerészölyv gondozójától kaptunk egy szép ölyv-karevezőtollat, melyet beraktam a tollgyűjteményembe.

Tél András 10 éves

Ahol én lakom...

Pilisszentlászlón lakom egy kertes házban. Udvarunkban hat lucfenyő és három tuja van.

Az utcafrontunkon van egy sövény, és ott is áll egy fenyőfa két méterre az ablaktól. Én a párkányon etetem a madarakat. A mai napon egész nagy forgalom volt. A széncinegék közül egyszerre 4-5 is odaszállt enni, 10-15 pedig ott volt nem messze. Nyolcszor is láttam kék cinegét, és háromszor fenyvescinegét. Időnként barátcinege is akad. Ma még járt itt egy hím zöldike, ez többször is visszajött. Kiraktam almát, szalonnát és napraforgómagot. A múltkor láttam sárgafejű királykát is.

A nagymamámnak van egy telke, és talán érdemes említenem, hogy tavaly költött ott kormosfejű cinege, és a telektől nem messze búbos cinege. Az erdő számos védett és nem védett madárnak ad otthont.

Szerintem az emberek nem vigyáznak a környezetükre, ezért meg kéne tanítani őket arra, hogyan élhetnek összhangban a természettel.

Egy kis ízelítő a kertünkben eddig megfigyelt madarokról: széncinege, kék cinege, fenyvescinege, barátcinege, kormosfejű cinege, füsti fecske, molnárfecske, házi rozsdafarkú, süvöltő, ökörszem, rövidkarmú fakusz, énekes rigó, fenyőrigó, feketerigó, vörösbegy, zöld küllő, nagy fakopáncs, balkáni fakopáncs, házi veréb, mezei veréb, zöldike, szajkó, sárgafejű királyka.

Staszki Milán

Búbos cinege

Matyikó Tibor

Az énekesrigó-fiókák

Unottan ballagtunk barátommal, Andrással a futballpálya mellett, ahol ezer meg ezer seregély kereste táplálékát. Egyszerre furcsa neszt hallottam az egyik út menti bokorból. - "Pik-pik!" - hallatszott a halk, de éles hang. Lassan, óvatosan közeledtünk a bokorhoz. Egyszer csak egy fekete rigónál valamivel kisebb, barna hátú, fehér alapon barnával pettyezett madár szállt ki belőle. De a hang még mindig hallatszott. Félrehajtottuk az ágakat, hát két öklömnyi fióka kurgorgott a fészekben. Ám a fészek teljesen ferdén állt. Szóltunk a tanítónknak, Mártának, aki azt mondta, hogy a madár építette így. (Akkor még nem látta a fészket.) Mikor megmutattuk neki, Bence is jött velünk. Ő találta meg az egyik fiókát a földön. Egy viláslással ággal megigazítottuk a fészket, és mint aki jól végezte dolgát hazamentünk.

Gönczi Gergely

Ahol én lakom...

Püspökszilágyon élek, Tátról költöttünk ide egy éve. Elbűvölt a 750 fős kicsi falu szépsége. A falu nagy részét idősök lakják. Sokan mondják, hogy "a világ végére" költöttünk, pedig Pesttől mindössze 40 km a távolság.

Az erdő a kertünk végében kezdődik, így ha egy kis kikapcsolódásra vágyom, az erdőt választom sétahelyül. Általában egy útvonalon megyek, nehogy eltévedjek, s ha messzebbre akarok sétálni, a macskám nagy boldogan tart velem, hogy mutassa az utat hazafelé.

A faluban 4. osztályig van iskola, így Váchartyánba járok tanulni. A Váchartyánba vezető úton láttam már őzet, és nemegyszer fácánt is.

A természet szépségét egyedül az itt található atomhulladék-temető rombolja. Itt - szerencsére - csak orvosi izotópot tartóknak.

A téli hónapokban a hó nagy akadály a közlekedésnek, viszont mindezt feledtetni a tél szépsége. Az ereszekről csüngő jégcsapok és a fehér táj teszi most telen varázslatossá a környéket.

Pálffy Anna 13 éves

Közgyűlés

Február végén tartotta évi közgyűlését a Kétéltű és Hullóvédelmi Szakosztály.

A résztvevők áttekintették a munka- és pénzügyi terveket, valamint meghatároztuk azokat a teendőket, melyek hatékonyabbá

tehetik munkánkat.

Ezután megtartották beszámolójukat azok a programvezetők, akik egy-egy faj kutatási, illetve védelmi programját végzik a saját területükön.

Dudás György a Szársomlyón két éve folyó haragossikló program eredményeit ismertette. Szekeres Tibor az orfűi békamentő táborok tapasztalatairól beszélt. Lazányi István a somogyi keresztes vipera program 1999. évi eredményeit összegezte. Zemplén és a Szatmár-Bereg keresztes vipera állományainak vizsgálatáról Somlai Tibor adott tájékoztatást. Végül Kovács Tibor ismertette a kétéltűek és hullók országos ponttérképezésének eddigi eredményeit és tapasztalatait.

Az ülésen részt vevők megállapodtak abban, hogy ebben az évben az alábbi feladatokat kell felvennünk a szakosztály munkatervébe:

- kiemelten fontos kétéltű- és hüllőlélőhelyek országos számbavétele
- a Tisza melléki területek kétéltű- és hüllómonitorozása
- ponttérképezési munka felgyorsítása.

péta

Helyreigazítás

Korábbi számunkban - akkor még úgy tudtuk - azt írtuk, hogy a Környezetvédelmi Minisztérium nem tartotta érdemesnek a Madártávlatot arra, hogy a KAC pályázaton kedvező elbírálásban részesüljön. Azóta némileg változott a helyzet, a 2000. évre a KAC bírálói 500 ezer forintot ítélték meg a lap előállítására. Köszönjük!

Viperatáborok

Az MME Rákosi Vipera Munkacsoportja ez évben is folytatni kívánja a már korábban megkezdett munkát.

Ezért várja azok jelentkezését az alábbi táborokba, akik szívesen részt vennének a rákosi vipera élőhelyein történő állományfelmérő és térképezési munkákban.

A táborok időpontjai: május 8-14. és 15-21., augusztus 14-20. és 21-27., minden esetben egy helyen, Kunadacs térségében kerülnek megrendezésre.

Egy-egy turnus maximális létszáma 12 fő lehet. Az elhelyezés tanyaépületben, illetve annak udvarán sátrakban történik. Sátorról mindenkinek magának kell gondoskodnia. Ezen felül csak a személyes felszerelésre van szükség. Étkezési hozzájárulásként napi 300 Ft-ot kérünk. A teljes ellátás napi egyszeri főtt ételt, illetve hideg kosztot foglal magába.

Érdeklődni lehet: Péchy Tamás 2345 Apaj, Platán sor 1., tel.: 24/408-236, 30/9406-712, E-mail: dzsofi@freemail.c3.hu.

Lapzártától lapzártáig

Decemberben megrendeztük a Tanácsadó Testületi Ülést Csillebércen, ahol az egyesületünket érintő kérdésekről beszélgettünk.

A "Gólyavédelem a Kárpát-medencében" c. programunkhoz kapcsolódó rajzpályázat kiállítását január hónapban tekinthették meg az érdeklődők a budapesti Marczibányi Téri Művelődési Központban.

Több MME-csoport tartott közgyűlést (pl. Baranya megye, Vas megye).

Az egyesületnél nagyon sok telefonáló érdeklődött a madáretetéssel kapcsolatban. Különösen sokan jelezték, hogy nagy madárcsapatokat láttak a városi parkokban. Sajtóközleményt adtunk ki a fenyőrigók tömeges megjelenéséről.

A Tanácsadó Szolgálat gondozásában megjelent "Az erdőtelepítések egyes természetvédelmi szempontjai" c. MME-kiadvány, amelyet eljuttattunk a szakembereknek, MME-csoportoknak.

Az MME Komárom-Esztergom Megyei Csoportjának új elérhetőségi lehetősége:

http://www.extra.hu/mme-kom-eszt

Gondoltál már arra, hogy mit fogsz csinálni a nyáron?

Már lehet jelentkezni a Börzsönyi természetvédelmi táborokba

MIRE SZÁMÍTHATSZ A TÁBOROKBAN?

Először is sok-sok kirándulásra, ahol megismerkedhetsz: madarakkal, rovarokkal, a patakok élővilágával, érdekes növényekkel, az erdőzet munkájával, ásványokkal, kőzetekkel, részt vehetsz madárgyűrészen, megismerheted a gyakorlati természetvédelmet, és nem utolsósorban együtt lehetsz olyan emberekkel, akik ugyanúgy szeretik a természetet, mint Te.

Másodszor rengeteg játékra: terepfoci, erdei kosárlabda, mezei röplabda, számháború az erdőben.

MI KELL AHHOZ, HOGY KÖZTÜNK LEHESSZ?

Szerezz egy jelentkezési lapot, és fejtsd meg a rejtvényeket! Légy ügyes, mert a létszám korlátozott!

HELYSZÍN: Börzsöny, Királyrét (Szokolya mellett)

Időpont: július 15-21. (VII. Börzsönyi Ornitológiai- és Természetvédelmi Tábor), augusztus 5-17. (XX. Börzsönyi Természetvédelmi Tábor)

Jelentkezz minél előbb!

Minden felső tagozatost (10-14 év) sok szeretettel várunk!

Felvilágosítást, illetve jelentkezési lapot kérj az MME 22. sz. Börzsönyi Csoportjától (2624 Szokolya, Királyrét 6.)

Szerkesztőbizottság: Fidirich Róbert, Drexler Szilárd, Dr. Kalotás Zsolt, Lovászi Péter, Marik Pál, Schmidt Egon

Szerkesztőségi titkár: Dohán Zsófia Nyelvi lektor: Árki Zsóka Szedő: Bányai Lászlóné

Felelős kiadó: Fidlóczky József Felelős terjesztő: Harangi István

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Nyomás: LKL Color Kft.

„A természet szolgálatában”

**“GYÁSZMENET
A TISZÁÉRT”
FEBRUÁR 20-ÁN
TÖBB MÁS
SZERVEZETTEL
EGYÜTT AZ MME IS
MEGEMLÉKEZETT
AZ ELPUSZTÍTOTT
TISZÁRÓL**

2000

A KERECSENSÓLYOM ÉVE

Fotó: Bagyura János

Várjuk a kerecsensólyommal kapcsolatos megfigyeléseit, tapasztalatait, írásait.